

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2011

Jana Hutníková

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

Hudební zpracování projektu v estetickém a etickém kontextu
výchovy dětí předškolního věku s následným
praktickým ověřením

Musical work up of project in aesthetics and ethical context
of education of preschool children with resulting
practical verification

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc.

Autor bakalářské práce: Jana Hutníková

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Forma studia: prezenční

Bakalářská práce dokončena: červen 2011, Praha

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury.

V Praze dne

Podpis

Děkuji doc. PaedDr. Miloši Kodejškovi, Csc., za odborné vedení a cenné konzultace, které mi poskytl při zpracovávání mé bakalářské práce. Dále paní PhDr. Lence Matouškové a učitelkám z mateřské školy gen. F. Fajtla D.F.C., Rychnovská 350 za uskutečnění experimentálního projektu. A v neposlední řadě rodině za velkou podporu.

Anotace:

Studentka vytipuje některá etická témata, která se váží na život dítěte předškolního věku v rodině nebo v mateřské škole a prostřednictvím estetických činností vypracuje scénáře deseti zaměstnání s důrazem na hudební aktivity. V práci uplatní výzkum hudebního prostředí v rodině. Teoretický základ bakalářské práce bude založen na poznatcích z hudební psychologie, hudební sociologie a hudební pedagogiky.

Klíčová slova: Dítě předškolního věku, integrativní hudební výchova, hudební schopnosti, hudební činnosti, hudební vývoj, dnešní rodina, projektování, výchova.

Anotace v angličtině:

Student will find some ethical subject, which will deal with life of preschool child in family or in the kindergarden and with help of aesthetics activity will work out ten possibilities of employment with accent on musical activity. In the project she will apply investigation of musical world in the family. Theoretical basic of this work will be about piece of knowledge of the musical psychology, musical sociology and musical pedagogy.

Key words: child of preschool age, integrative musical appreciation, musical activities, musical ability, musical development, contemporary's family, projection, education.

OBSAH

ÚVOD	10
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 Jak můžeme chápat slovo „výchova“	11
1.1 Co se míní slovem výchova	11
1.1.1 Analogie výchova – umění	12
1.1.2 Analogie výchova – vyrábění	12
1.1.3 Analogie výchova – řízení	12
1.1.4 Výchova – dobré a špatné záměry	13
1.2 Pokus o výměr výchovy	14
2 Zhodnocení instituciální hudebně výchovné vzdělávací práce s dětmi předškolního věku z hlediska minulosti a současnosti	15
2.1 Hledisko minulosti	15
2.2 Hledisko současnosti	16
2.2.1 Dítě a jeho tělo	17
2.2.2 Dítě a jeho psychika	17
2.2.3 Dítě a ten druhý	17
2.2.4 Dítě a společnost	17
2.2.5 Dítě a svět	17
3 Předpoklady pro integrativní hudební výchovu v předškolním věku	18
3.1 Hudební vývoj dítěte	18
3.1.1 Hudební vývoj dítěte v kojeneckém období a období batolete	18
3.1.2 Hudební vývoj dítěte předškolního věku	19
3.2 Hudební schopnosti dítěte v předškolním věku	20
3.2.1 Hudebně sluchové schopnosti	20
3.2.2 Rytmické cítění	21
3.2.3 Tonální cítění	22
3.2.4 Hudební paměť	23
3.3 Hudební činnosti	23
3.3.1 Pěvecké činnosti	24
3.3.2 Hudebně pohybové činnosti	24

3.3.2.1	Elementární pohyb s rytmicou deklamací	25
3.3.2.2	Hudebně pohybová průprava	25
3.3.2.3	Hudebně pohybové hry a tance s pravidly	26
3.3.3	Instrumentální činnosti	26
3.3.4	Poslechové činnosti	26
3.4.	Hudební klima v dnešní rodině	27
3.5	Význam mateřské školy pro hudební vývoj dítěte předškolního věku	28
3.6	Podněty pro vytvoření projektu	29
II.	PRAKTICKÁ ČÁST	32
4	Vypracování vlastního motivačního hudebně integrovaného projektu pro děti rok před vstupem do základní školy	32
4.1	Předmět výzkumu	32
4.2	Výzkumné cíle	32
4.3	Pracovní hypotézy	32
4.4	Výzkumné metody	33
4.5	Organizace výzkumu	33
4.5.1	Organizace dotazníkového šetření	33
4.5.2	Organizace nestandardizovaného testu	33
4.5.2.1	Hudebně sluchové činnosti	35
4.5.2.2	Rytmické cítění	35
4.5.2.3	Tonální cítění	36
4.5.2.4	Paměť	36
4.5.3	Organizace hudebně integrativního projektu	36
4.5.4	Obsah hudebně integrativního projektu	37
4.5.4.1	Česká republika	37
4.5.4.2	Turecko	38
4.5.4.3	Afrika	39
4.5.4.4	Amerika	40
4.5.4.5	Japonsko	41
4.5.4.6	Irsko	41
4.5.4.7	Himaláje	42

4.5.4.8	Rusko	43
4.5.4.9	Indie	43
4.5.4.10	Hawai	44
5	Výsledky experimentu	45
5.1	Vyhodnocení Pretestu a Posttestu	46
5.2	Vyhodnocení hudebně výchovného projektu	51
5.3	Vyhodnocení dotazníku	51
ZÁVĚR		53
LITERATURA		55
PŘÍLOHY		56

ÚVOD

Téma bakalářské práce se zabývá hudebním vývojem dítěte, zdokonalováním hudebních schopností dítěte předškolního věku a integrovaným hudebním projektem pro práci v mateřské škole. Čím dál více se setkáváme s dětmi, které prožijí svůj první kontakt s hudbou až v předškolním zařízení. A vzhledem k hudebnímu klimatu v dnešních rodinách, který je často nedostatečně podnětný, se tento počet dětí předškolního věku bude dále zvyšovat.

Proto, dle mého názoru, musím jako učitelka v mateřské škole vědět, jak s takovými dětmi pracovat a jak rozvíjet jejich základní hudební schopnosti, aniž bych snížila úroveň hudebních schopností dětí, kterým hudebnost rozvíjeli doma rodiče. V předškolním věku je hudební vývoj akcelerován a je důležité toho správně využít. Volit správné hudební činnosti přizpůsobené hudebním schopnostem všech dětí. Pokusit se o nenásilné podněcování rodičů k hudební výchově doma. Vysvětlit rodičům, že pokud je dítě chce naučit novou píseň nebo krátký tanec, který se naučilo v mateřské škole, zásadně by jej neměli odmítat. Tím dítě naopak demotivují k dalším hudebním činnostem jak doma, tak i v mateřské škole. Poučit rodiče také o tom, že hudební činnosti nerozvíjí pouze hudební schopnosti, ale estetické a etické cítění.

V mé práci se zaměřuji především na vytvoření hudebně integrovaného projektu pro předškolní dítě. Jak se vypracovává takový projekt, jak se ukutečňuje v mateřské škole i jak se integrují různé hudební činnosti do jednoho celku. Domnívám se, že ještě dnes se učí v mateřských školách tak, že učitelé mají připraveno pro děti pouze jednu hudebně výchovně vzdělávací práci, tedy pouze jednu hudební činnost. Takový styl učení není vhodný. V jedné výchovně vzdělávací práci, bychom měli dítě rozvíjet po co nejvíce stránkách jeho vývoje. Tím, že integrujeme hudební i nehumébní činnosti se tomu přiblížíme nejvíce. Dále bych ráda prozkoumala, zda během působení hudebně integrovaného projektu pomocí deseti různých hudebněvýchovných a vzdělávacích činností dojde opravdu ke zlepšení hudebních schopností dětí v mateřské škole. Pokud to má na dítě předškolního věku a jeho hudební vývoj opravdu vliv, měla by být práce v mateřské škole více založena na stylu integrativní výchovy. Ta také klade velký důraz na individualitu dítěte a proto je zde více prostoru pro individuální péči. A to je nezbytná podmínka pro to stát se dobrou a kvalitní učitelkou.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Jak můžeme chápat slovo výchova

Podle díla „Čas výchovy“ sepsaného Radimem Paloušem roku 1983 si lépe vymezíme slovo výchova ve vztazích k ostatním vědám. V tomto díle autor zkoumá výchovu jako filosofický problém.

1.1 Co se míní slovem výchova

„Co vlastně je a jak a až pokud můžeme vědět o tom co je“. (9. s. 29.) Toto již mnozí renomovaní filosofové probádali a sepsali. Nastává čas si položit otázku, co vlastně výchovou specializovaní odborníci míní.

Výchovou se zabývá speciální obor – pedagogika, kterou lze rozdělit na:

1. výchovu
2. vzdělání

Podle Jana Amose Komenského bylo vědění a činnost jednotný celek. V dnešní době rozlišujeme dva typy cílů – cíle týkající se vědomostí a cíle týkající se osobnosti dítěte. Významnou vlastností člověka je vůle. Zatímco vzdělání apeluje více na rozum, výchova na vůli. „Teprve potom se začne vynořovat nový pedagogický problém, totiž úloha pěstovat podle rozumu i vůli. Teprve potom se učitelská živnost rozpadá na dva dílčí úkoly: na pěstování rozumu a pěstování vůle, na vzdělání a výchovu. Výuka, která jde za pravdou, člověku už neříká, že se má pravdy při svém mluvení zastat; tak se stalo potřebným vyučovat etice zvlášť. Tím se výchova co historický jev stává školením vůle.“ (9. s. 31.) Je nutné si objasnit, co slovo výchova vlastně znamená. Při hledání výchovných skutečností vyplývají situace, kdy člověk záměrně a soustavně působí na druhého člověka (v rodině, ve škole). Mezi těmito pojmy se nachází důležité analogie, které bychom chtěli přiblížit: analogie výchova – umění, výchova – vyrábění, výchova – řízení, i analogie pedagogicko estetických teorií.

1.1.1 Analogie výchova – umění

„Jak pedagogika obecně uznává, výchova není vyráběním, obráběním, drezúrou chovance.“ (9. s. 33.) Významným vlivem je to, že dítě, ač vedeno učitelem, musí provést posun zcela samo. V umění je důležité, aby umělec dobře znal svůj „materiál“ a svou činností mu dal novou vlastní podobu. Jeho tvůrčí činnost je ta podstatná a hlavní, tudíž v umění nezáleží natolik na vlastnostech materiálu. Ve výchově není cíl natolik oddělen od výsledné podoby. Učitel může dosáhnout výsledků pouze tehdy, pokud dobře zná předpoklady a vnitřní vlastnosti dítěte. Rozdíl je tedy v tom, že v umění jde o tvoření a až teprve poté o působení na druhé. Ve výchově nejde o vytváření (nějaké estetické hodnoty), ale o vedení dítěte k vnímání krásy. „Smysl obou činností je tedy různý, různý je i způsob vztahování k předmětu činnosti. Jestliže tomu tak je, pak musí být rozdílné i specializace, které se jako jejich teorie těmito činnostmi zabývají.“ (9. s. 34.)

1.1.2 Analogie výchova a vyrábění

Zde R. Palouš srovnává technologie jako užité vědy. Teoretická věda praví, že po příčině A nastupuje následek B, potom technologie říká: chceme-li dosáhnout B, musíme zařídit, aby bylo A. (9. s. 36.) Dále v této kapitole pojednává o výchovné situaci dítěte. Pedagogická psychologie neřeší cíle výchovy a vzdělávání, ale řeší předpoklady, za kterých může výchova a vzdělávání probíhat. Z toho vyplývá, že předmět pedagogika a pedagogická psychologie je zcela odlišný. Pokud porovnáváme technologii s pedagogikou, chce být pedagogika stejně použitelnou teorií výchovy jako technologie. Zatímco technologie má pro nás v praxi jasné použitelné návody, jak zacházet s „materiálem“, abychom dosáhli cílů, tak v pedagogice musí dítě („materiál“) dosáhnout cílů samo. A proto pedagogika popírá spojení analogií: výchova – umění, výchova – vyrábění a výchova – řízení. V pedagogice je totiž dítě přímo integrováno do procesu výchovného dění.

1.1.3 Analogie výchova – řízení

V této kapitole bych chtěla poukázat na názor R. Palouše na vztah pedagogiky a kybernetiky. Dle tohoto názoru stroj ze začátku reaguje podobně jako člověk, ale předávání informací k ovládání není učení. Pedagogika se zabývá lidským učením a vymezuje tři

základní problémy:

1. Sdělování jako předávání informací a jako účast

2. Řízení a lidská aktivita

Ad 1 „Vyučování se v naznačené verzi pojímá jako vysílání informací, učení jako jejich přijímání. Ten, kdo vyučuje, je vysílačem informací, a ten, kdo se učí, je přijímačem informací“. (9. s. 37.) V podstatě, aby docházelo k učení, musí interakce obsahovat i třetí složku, kterou je učivo. Také učitel i dítě musí být v ideálním spojení, které je dovede ke společnému cíli.

Ad 2 „Řízení je definováno jako zasahování do chodu nějakého systému tak, aby tento systém dospěl k předem určenému stavu“ (9. s. 38.). Řízení člověka se samozřejmě liší od řízení stroje. Předpokladem je souhlasná vůle a podrobení se rozkazu. Je možná dvojí situace. Buď se dítě řídí rozkazy učitele, které ho dovedou k cíli, nebo učitel bude dítěti vysvětlovat bez rozkazů, jak má dojít ke správnému cíli. Jak způsob imperativní, tak způsob objasňování struktury činností se spolu podílí na daných cílech. Učení není pouze předávání a přijímání informací mezi učitelem a dítětem, ale chtění dítěte dosáhnout cíle samo, i když s pomocí učitele. Učitel dítěti pouze pomáhá k dosažení cíle. To vede k dialogu, který musí vést minimálně dva jedinci. Nevylučuje se, že jeden z nich může být v roli vedoucího dialogu. „Proto pedagogové vyvozují, že by bylo omylem redukovat pedagogiku na součást kybernetiky. Podobně by bylo nedomyšleností chtít odvodit všechny pedagogické nálezy z psychologie, sociologie nebo fyziologie“. (9. s. 44.)

1.1.4 Výchova – dobré a špatné záměry

„Záměrné a soustavné působení jednoho jedince na druhého a změny tohoto druhého jedince, chápe pedagogický konsensus jako události lidského světa, jejichž charakteristickou a podstatnou okolností je pochopení sebe v této situaci a pochopení celé situace, tedy jako události neredukovatelné na události jiného řádu (např. mechanického) a nepodřaditelné společně do jedné třídy jevů, protože to, co je na těchto lidských událostech podstatné, je zároveň jedinečné“ (9. s. 45.). Objevuje se problém působení dobré a špatné výchovy. Nelze vždy zaručit s jistotou dobré výsledky. Záleží na mnoha aspektech (dobrý učitel, ale špatné prostředky, nebo špatný učitel a správné cíle a prostředky, popř. dobrý

učitel a individualita dítěte – jeho osobnost, situace kde se nachází apod.). Připusťme i špatné cíle. Dobře míněné cíle se časem mohou projevit jako špatné. Také připomeňme záměrné a soustavné deptání (brainwashing) – s dítětem je zacházeno jako s materiálem, tedy jde o ne výchovu.

1.2 Pokus o výměr výchovy

Na začátek je důležité si vymezit, co ve výchovných situacích považujeme za výchovné a co ne. Ne ve všech reálných výchovných situacích dochází k záměrnému působení učitele na dítě. Člověk i učitel může vychovávat nevědomě. Stejně jako když matka vychovává své dítě a přitom nezkoumá výchovu jako takovou. Předmětem pedagogiky tedy je vypovědět skutečnost ve výchovné situaci. Problémem pedagogiky je vymezení kritéria výchovy – co výchova má být, ne co výchova je. Výchovným prostředím se stává prostředí až teprve tehdy, pokud v něm výchova probíhá. Výchovnou činností neoznačujeme všechny činnosti, které dítě provádí, ale pouze ty, při kterých dochází ke změnám v osobnosti dítěte. Ke změnám osobnosti může dojít působením vnitřích i vnějších vlivů. Jako je zrání dítěte a prostředí, ve kterém dítě žije. Do výchovy lze zahrnout takové změny, které jsou výsledkem působení jiné osoby. Mohou působit přímo i nepřímo. Abychom se dobrali trvalých změn, je třeba působit soustavně. Za výchovné skutečnosti považujeme působení s pozitivními, ale i negativními výsledky. Do těchto skutečností nezahrnujeme neúmyslné působení. Za výchovné jevy označujeme pouze to, působíme-li záměrně.

„V šedesátých a sedmdesátých letech se skupina československých pedagogů a pedagogických psychologů (jejím členem byl i autor) pokusila formulovat následující definici výchovy: výchova je záměrné a soustavné působení lidského jedince (vychovatele) na druhého jedince (chovance), které vede ke vzniku relativně trvalých změn v chování a prožívání tohoto druhého jedince. Uvedený výměr výchovy se zdá vycházet ze současné pedagogické teorie a praxe; zkoumali jsme výchovnou skutečnost tak, jak nám ji výchovná současnost očima pedagogů v předchozích úvahách nabízí“ (9. s. 53.). Tato definice pouze potvrzuje teorii tří segmentů výchovné situace: učitel, dítě a působení. I pedocentrický směr, který má ve svém centru dítě, považuje některé činitele výchovy jen za jakési taktiky, které mají člověka nebo učitele dovést k předem stanoveným cílům.

2. Zhodnocení institucionální hudebně výchovné vzdělávací práce s dětmi předškolního věku z hlediska minulosti a současnosti

Institucionální hudebně výchovná vzdělávací práce s dětmi předškolního věku prošla vývojem. Srovnáme-li dnešní dobu a například šedesátá léta minulého století, můžeme se radovat z toho, kam tento vývoj posunul úroveň hudebních činností v mateřských školách. Jedním z mnoha podstatných a smutných hledisek v dnešní době je, že stále mnoho učitelů neví, jak správně vytvořit vlastní integrativní blok či projekt. V tom se bohužel odráží úroveň našich vzdělávacích institucí pro učitele. Přesto máme výborné výsledky v respektování individuality jedince. Dnes, v prvních létech jednadvacátého století můžeme dítěti věnovat větší individuální péči díky menšímu počtu dětí ve třídách (než například v osmdesátých letech minulého století). Učitelé nejsou omezováni ve výběru dětských skladeb a písní. V dnešní době se také zvyšuje zájem dětí o hudební i mimohudební činnosti v mateřských školách, protože díky dostatečně podnětnému prostředí a pestrému výběru je samo vybízeno k aktivním činnostem. Mají vnitřní motivaci i zájem. Už nejsou pouze pasivními příjemci výchovně vzdělávacího působení učitelů. (5.)

2.1 Hledisko minulosti

Institucionální hudební výchova již v první opatrovně Na Hrádku, zřízené roku 1832, byla stavěna do popředí. Jan Vlastimír Svoboda ve své koncepci propojoval zpěv s ostatními výchovnými podněty a zvýšil tak výchovný i vzdělávací cíl činností. Podporoval děti v pohybových improvizacích, které vycházely z rytmických písní. Protože ve své práci přihlížel k psychickému vývoji dítěte, mluvíme o jeho práci jako o nadčasové. Hudební výchovu bral jako hudebně–pohybový celek a podporoval tím rozvoj estetických i etických hodnot, vedoucích k získání důležitých hudebních i nehudebních skutečností. Po roce 1869 došlo k rozvoji předškolních institucí. Do mateřských škol se dostávala koncepce Fridricha Fröbela, který do činností integroval nejen zpěv, ale tzv. hry se zpěvy. Některé z nich kladly více důrazu na didaktická hlediska místo dětské hry a improvizace. Na začátku dvacátého století byl tento výchovně vzdělávací program nahrazen reformní pedagogikou. Ve dvacátých letech 20. století se v hudebně výchovných činnostech objevovala koncepce E. Jacquese – T. Dalcrozeho a snažila se o rozvoj hudebnosti pomocí rytmického cítění.

Kladla důraz na hudbu, pohyb a lidovou poezii jako na celek. Dalším důležitým průlomem ve vývoji hudební výchovy v předškolních institucích bylo období po druhé světové válce, kdy se k rodině a mateřské škole přidaly komunikační prostředky, které také měly vliv na hudební výchovu. V této době se v koncepci výchovy stále více uplatňuje psychologie a pedagogika. Většinou se tyto odborné poznatky nedostaly do metodické realizace u předškolních dětí. (5.)

V polovině šedesátých let nebyla forma práce a činností v mateřských školách na dobré úrovni. Péče o dítě byla spíše frontální povahy a málo se bral ohled na individuální potřeby rozvoje dětských schopností. Nebyl brán zřetel na psychiku, tvořivé schopnosti, aktivitu a především na potřeby a zájmy dítěte. Učilo se hlavně frontálně a učitelky neposkytovaly individuální péči jak v činnostech hudebních, tak i nehudebních. Nebylo zde místo pro individualitu. Příliš nedocházelo k rozvoji instrumentální výchovy.

Ke změně došlo až v roce 1978, kdy vyšel Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Hlavní význam nového pojetí spočívá v tom, že se daleko více přihlíží k věkovým zvláštnostem dětí, podněcuje je ke smysluplné a vnitřně motivované činnosti. Prosazuje dialog mezi učitelkou a dítětem. Pedagogické působení by mělo být podle tohoto programu méně zjevné, nenásilné, mělo by vycházet ze zájmů a potřeb dětí a využívat též pozitivních rysů práce v dětských skupinách. (5. s. 46.)

U dítěte by mělo docházet k osvojení cítění pro melodii řeči a schopnosti rozpoznat mluvené slovo a zpěv. Dále by dítě mělo chápat základní hudebně výrazové prostředky a mělo by si vytvářet hudební hodnoty z hudebních děl. Toto se rozvíjí pomocí základních hudebních činností. Jsou to: pěvecké, instrumentální, poslechové a hudebně pohybové činnosti. Během integrace hudebních i nehudebních činností dochází k všestrannému rozvoji dítěte předškolního věku. Toto vždy podněcovala a stále podněcuje česká Orffova škola.

2.2 Hledisko současnosti

V současné době se předškolní výchova a vzdělávání řídí Rámcově vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání (RVP PV). Je to obecně platný dokument, podle nějž

si mateřské školy vypracovávají svůj vlastní školní vzdělávací program. Tento program klade velký důraz na to, aby dítě získalo věku přiměřenou fyzickou, psychickou i sociální samostatnost a základní předpoklady pro další rozvoj učení a vzdělávání. RVP PV je rozdělen do jednotlivých interakčních oblastí: Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět. Každá interakční oblast má svůj záměr, cíle, kompetence a prostředky. Čím je propojení těchto oblastí úplnější a dokonalejší, tím je vzdělávání účinnější a hodnotnější.

2.2.1 Dítě a jeho tělo

Hlavním záměrem této interakční oblasti je rozvoj fyzické stránky dítěte. Podporovat jeho růst, zkvalitňovat jeho zdatnost, pohyb i zdraví. Dále rozvíjet jeho motorické a manipulační dovednosti. Učit dítě sebeobsluže a správným životním návykům. (11.)

2.2.2 Dítě a jeho psychika

V této oblasti rozvíjíme dítě po psychické stránce. Jeho intelekt, řeč, jazyk, poznávací procesy, ale i funkci citů a vůle. Tato oblast má ještě tři podoblasti: jazyk a řeč; poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace; sebepojetí, city, a vůle. (11.)

2.2.3 Dítě a ten druhý

V této interpersonální oblasti se snažíme především o rozvoj mezilidských vztahů, vztahů mezi dítětem a jeho vrstevníkem nebo mezi dítětem a dospělým. Dále se snažíme o zlepšení komunikace mezi těmito vztahy. (11.)

2.2.4 Dítě a společnost

V sociálně-kulturní oblasti rozvíjíme dítě v tom, jak se chovat v lidské společnosti. Snažíme se, aby si dítě osvojilo materiální i duchovní hodnoty, návyky a postoje. Dále uvádíme dítě do světa kultury a umění. (11.)

2.2.5 Dítě a svět

Rozvíjíme u dítěte poznání o jeho světě, v jeho okolí, ve kterém žije. Snažíme se o vytvoření vztahu k přírodě, k životnímu prostředí. Dále dítě seznamujeme s dopady nezodpovědného lidského chování na životní prostředí. (11.)

3. Předpoklady pro integrativní hudební výchovu v předškolním věku

3.1 Hudební vývoj dítěte

Podle Františka Sedláka dělíme vývojové období na dvě různé etapy:

1. Kojenecké období a období batolete
2. Předškolní věk

3.1.1 Hudební vývoj dítěte v kojeneckém období a období batolete

V tomto období jsou hudební projevy neoddělitelnou součástí psychického vývoje dítěte. Sluchový analyzátor pracuje již od narození a často dochází ke společné reakci ucho – oko, dítě natáčí hlavu směrem ke zvuku. Kromě zvuků jako například hlas matky či tikání hodin, dítě pomalu začíná vnímat i tóny. Proto ho rychleji ukonejší zpívající hlas matky, který už bezpečně poznává. Už půlroční dítě reaguje na rytmizovanou melodii, později k tomu dítě přidává pohybové projevy, nejprve končetin, potom celého těla. Kolem druhého roku života dítěte se začíná rozvíjet hudební paměť.

Z hlediska hlasové reprodukce samotného dítěte nejprve zaznamenáváme křik. Později se přidává broukání a další zvuky, dále dítě vydává slabiky a nakonec se snaží napodobovat, co samo slyší. Dítě zcela přejímá melodii slova a pomalu se utváří melodie řeči. Hlasový rozsah batolete je zhruba velká tercie v tónovém prostoru e1 – g1.

Kolem třetího roku se dítě pokouší o napodobování elementárních písni zpěvům. Tato imitace je však značně melodicky nepřesná, a proto hudebně nadané dítě jistě poznáme tak, že už ve dvou letech dokáže zpívat čistě jednoduché písni.

„Nejvyšším stupněm hudební tvořivosti jsou vlastní melodie, jako individuální projev vytrysklý z nitra dítěte, s motivy částečně převzatými nebo zcela původními. Mají jednoduchou melodickou výstavbu, malé intervalové kroky, často klesající malou tercii a jednoduchou rytmičnou strukturu. Jsou to „ohlasy“ recipované hudby s motivickými prvky často již samostatnými.“ (12. s. 87.)

3.1.2 Hudební vývoj dítěte předškolního věku

Velká část dětí dochází do mateřských škol právě v tomto období. Proto musíme klást důraz na spojitost mezi výchovným procesem a hudebním vývojem dítěte předškolního věku. Pouze tak může být výchovný proces prospívající.

U těch dětí, které nenavštěvují mateřskou školu a jsou doma s matkou, bývá hudební vývoj akcelerovaný. Tedy pokud se matka dítěti věnuje a dokáže vytvořit dosti podnětné prostředí tím, že sama dítěti zpívá, dochází k tomu, že dítě prožije hudební a emocionální zážitek najednou.

V tomto období totiž procesy zrání s tělesným vývojem podporují rozvoj sluchového analyzátoru i jeho rozlišující schopnosti, které se v předškolním věku rozvíjejí dvakrát rychleji, než v jiném věku. Pomocí proprioceptivní senzibility a funkcí motorického analyzátoru dochází ke zlepšení funkce hlasového aparátu, tím se také stále zlepšuje zpěv jedince.

Lepší znalost a rozpoznávání hudebně výrazových prostředků nám pomáhá lépe prostupovat do obsahové stránky hudebních děl. Díky tomu dochází k formaci prvních poslechových zkušeností, a to i v oblasti instrumentální hudby. Předškolní dítě samo dokáže pohybem vyjádřit hudební obsah nebo celý charakter skladby. Dítě během této činnosti naplno využívá svou představivost a emoce. To mu pomáhá, aby samostatně projevilo své tvořivé schopnosti a vlastní myšlenky. V předškolním období hudebního vývoje dítěte se zlepšuje úroveň vnímání dynamiky. Zlepšují se i emocionální reakce na hudbu. Velmi kladně působí zpěv učitelky nebo hra na hudební nástroj. Dítě vždy preferuje živou hudbu od reprodukované.

Během tohoto období dochází ke zvyšování schopnosti hudební paměti pomocí opakování starších písní, které už dítě zná, a také nácvikem a poslechem písní nových. Dítě je schopno si samo vybavit již slyšenou melodii. Zaznamenáváme pokrok i v motorických schopnostech dítěte. Zdokonalují se pohyby celého těla, což je podmínka pro hru na jednoduché hudební nástroje. Dobrá citlivost pro výšku tónu kolem čtvrtého roku života dítěte podporuje a upevňuje rozvoj tonálního citění. Je důležité si uvědomit, že v tomto

období pokládáme základy jak tonálního citění durového, tak i mollového. Je dokázáno, že dítě je schopno vnímat rozdíl v harmonii písně, a můžeme tedy rozvíjet i citění harmonické, které se rozvíjí v závislosti na tonálním citění.

Výzkumy dokázaly, že dítě předškolního věku stále ještě nemá plně vyvinuté hrtanové svaly a to vede k tzv. falzetovému tvoření. Tón je slabý, lehký a zvonivý. Z toho vyplývá, že musíme klást důraz na hlasovou výchovu a hlasovou hygienu.

„Dětský hlas nesnáší v tomto věku dlouhé zatížení, fyziologická hranice jeho výškového rozsahu nemá být překračována a je nutno se vyhnout neúměrnému tlaku na hlasivky.“ (12. s. 89.) Uznáme-li tyto aspekty, je dětský hlas v šesti letech věku dítěte připraven na hlasovou výchovu a zpěv v adekvátní míře. Samozřejmě každý hlas je individuální. Jsou pouze malé odchylky mezi chlapeckým a dívčím hlasem či pěveckými projevy. Předškolní věk je velice důležitý v oblasti hudebního vývoje dítěte, protože podnětné prostředí v rodině nebo v mateřské škole je předpokladem pro úspěšnou práci ve škole základní.

3.2. Hudební schopnosti dítěte v předškolním věku

Hudební schopnosti rozvíjíme v každém věku, zejména v předškolním období. Rozvíjíme je pomocí hudebních činností. Rodič nebo učitel musí mít alespoň základní vědomosti a dovednosti, jinak sám nedokáže dítě plně rozvinout. Známe tyto základní hudební schopnosti: hudebně–sluchové schopnosti, auditivně–motorické schopnosti, rytmické citění, tonální citění, emocionální reakce na hudbu, hudební paměť, hudební představivost a hudebně–tvořivé schopnosti. My se budeme zabývat pouze pro nás klíčovými schopnostmi. (4. s. 11.)

3.2.1 Hudebně sluchové schopnosti

„Hudebně–sluchové schopnosti umožňují dítěti vnímat a zpracovávat akustické vlastnosti hudby: tónovou intenzitu, trvání, soubor alikvótních tónů a frekvenci“. (4. s. 11.) Díky dozrávání sluchového analyzátoru dochází k utváření rysů hudebních sluchových schopností. Jsou to: citlivost pro hlasitost, délku, barvu a výšku tónu. Tyto schopnosti se u dítěte předškolního věku nerozvíjí plošně.

Citlivost pro hlasitost

To je schopnost pomáhající dítěti rozpoznávat různou dynamiku. Tedy jestli v hudbě dochází k zesilování či zeslabování, nebo jestli hudba zní silně či slabě. Díky této schopnosti dokážeme z hudebního celku, čistě z didaktických důvodů, vyjmout jednotlivé složky. Výzkumy dokázaly, že citlivost pro hlasitost se utváří již velmi brzy po narození (kolem druhého týdne života dítěte). Tuto schopnost můžeme rozvíjet pomocí sluchových her. Dítě v předškolním věku nejlépe rozpozná rozdíly při velkém dynamickém kontrastu. Velký problém dítěti dělá rozpoznat změnu při dynamice mp – mf.

Citlivost pro barvu tónů

Je to citlivost pro rozpoznání různých hudebních nástrojů nebo lidského hlasu. Dítě již ve druhém měsíci života bezpečně rozpozná hlas matky od ostatních. Rozvoj citlivosti pro barvu tónů úzce souvisí s rozvojem řeči. K tomu dítěti dopomáhá témbrový, fonetický sluch. Hudební sluch slouží k tomu, že dítě může rozpoznávat výšku tónu v hudebním celku. Z výzkumných poznatků, které učinil M. Kodejška (5.) je zřejmé, že dítě v předškolním věku kolem 5. roku života rozpoznává hudební nástroje, se kterými bylo někdy v přímém kontaktu.

Citlivost pro rozlišování výšky tónů

Tato schopnost pomáhá dětem předškolního věku rozlišit nepatrné změny ve výšce tónů (změnu ve frekvenci tónů). Je to schopnost velice důležitá pro pokročilé vnímání melodie. Pro dítě předškolního věku je složité určit rozdíl mezi dvěma tóny. Výsledky experimentů odborníků dokazují, že vývoj hudebních schopností v mateřské škole je na lepší úrovni, než jsme očekávali. K rozvoji této schopnosti většinou dochází však až v mladším školním věku. (3.)

3.2.2 Rytmické cítění

„Rytmické cítění je základní a fylogeneticky nejstarší hudební schopností, která se rozvíjí z vrozeného pohybového instinktu a souvisí s psychomotorickými vlastnostmi dítěte“. (4. s. 17.) Po hudební stránce je rytmus střídání tónů různých délek a pomlk. Rytmus obsahuje tyto prvky: pulz, metrum, tempo a časové členění tónů – rytmus.

Pulz je základní prostředek časové segmentace hudby. Přirovnáváme jej k pulzu srdce nebo dýchacích orgánů. Metrum je hudebně formotvorná složka rytmického cítění. Pokud spojíme pulzaci a metrum, vznikne pořad se opakující hudebně rytmická forma, která střídá přízvučné a nepřízvučné doby. Nazýváme ji metrorytmus.

Citlivost pro metrickou pulzaci

Pro předškolní dítě je nejlepší, jak se „sžít“ s pravidelným střídáním přízvučných a nepřízvučných dob pomocí pohybových činností. Proto je pro dítě lepší metricky strukturovaná melodie, lépe se v ní orientuje. Nejlépe dítě předškolního věku vystihne metrickou pulzaci během pochodu.

Citlivost pro tempo

Většinou je tato schopnost u dítěte spojena s pohybem, např. chůzí, během, pochodem, poskoky a později i tvůrčími a lokomočními reakcemi na hudbu. Dítě předškolního věku velice dobře rozpozná změny tempa samo.

Citlivost pro rytmické časové členění tónů – rytmus

Předškolní dítě dokáže lépe vystihnout časově rytmickou strukturu, pokud může použít slovní rytmus. Během vývoje se dítě snaží nejprve formulovat rytmickou stránku slova nebo věty a poté melodickou stránku. Nejlépe potom můžeme citlivost pro rytmické časové členění tónů rozvíjet pomocí říkadel a krátkých dětských básniček. Dítě předškolního věku si přitom velice často dopomáhá pohyby hlavou, horních i dolních končetin. Učitel by těmto pohybovým projevům neměl bránit.

3.2.3 Tonální cítění

Toto cítění bývá rozvíjeno zpěvem. Zpěv může sloužit i jako způsob ke zjišťování úrovně tonálního cítění. Dalším způsobem mohou být i takzvané „hudební chytáky“, kdy učitel schválně v písni zahraje chybu a čeká jestli si toho dítě všimlo. Úroveň tonálního cítění stoupá po vstupu dítěte do základní školy, pokud u dítěte již v předškolním věku bylo tonální cítění nějakým způsobem rozvíjeno. Tonální cítění se nejčastěji rozvíjí až kolem osmého roku života dítěte, někdy dříve. Během výzkumů (3.) se ukázalo, že společný zpěv dvou předškolních dětí se v intonační složce příliš neshoduje. Postupně se však děti

setkávají v rytmické složce, následně se setkávají na krátkých úsecích v melodické složce. Nakonec jsou všechny složky vyvážené. Tonální cítění se rozvíjí hlavně v hudebně podnětném prostředí. Neutváří se samo, ale pomocí hudebně sluchových schopností. (3.)

3.2.4 Hudební paměť

„Hudební paměť je základní hudební schopností, která se utváří spolu s vnímáním, hudebně analytickými schopnostmi, hudební představivostí a fantazií již v předškolním věku. Její kvalita je podmíněna též rozvojem intelektových schopností. V pamětních procesech se projevuje kontinuita tří operací: dítě přijímá a osvojuje si hudbu, uskutečňuje její zapamatování a podržení v paměti (tzv. retenci) si vybavuje a prožívá hudební obsah prostřednictvím zapamatování a reprodukce“. (4. s. 23.) Jako učitelé rozlišujeme dvě základní hudební složky: paměť pro rytmus a paměť pro melodii.

3.3 Hudební činnosti

Správně zvolené činnosti rozvíjejí dítě po stránce racionální, sociální i emocionální. Rozvíjejí i jeho tělesnou stránku, obohacují jeho vědomosti o české hudební kulturu pomocí písní a říkadel. Hudební činnosti nemusí dítě podněcovat pouze k aktivním činnostem, ale i k relaxaci a k činnostem klidovým. Při výběru hudebních činností dbáme na přiměřenost k věku dítěte, k jeho schopnostem a dovednostem a také na vybavení hudebními nástroji i prostorové vybavení v mateřské škole. Při výběru uznáváme kvalitu hudebních schopností dítěte předškolního věku, ale hlavně úroveň jeho celkového rozvoje. Dbáme také na dynamičnost a střídající se aktivitu během hudebních činností. Klademe důraz na to, že dítě by nemělo pociťovat, že je učeno. Proto veškeré hudební i nehumánní činnosti uskutečňujeme formou hry. Podněcujeme tak zdravý dětský zájem a spontánnost. V hudebních činnostech velice často využíváme dětské fantazie. Užíváme toho v činnostech přirovnání např. po špičkách jako baletka, tiše jako myška, dupeme jako medvěd. Dobře zvolenou hrou potom velice přispíváme ke správnému rozvoji hudebních schopností a dovedností dítěte v předškolním věku, zejména hudební paměť, představivost a tvořivost. Známe čtyři základní hudební činnosti. Jsou to: pěvecké, instrumentální, poslechové a hudebně pohybové činnosti. Ideálem je, když v praxi jsou všechny tyto činnosti společně integrovány v jedné hudebně výchovné vzdělávací činnosti v mateřské škole. (15.)

3.3.1 Pěvecké činnosti

Pěvecké činnosti jsou zřejmě nejvyužívanější činností v mateřské škole. Zpěv je pro dítě skoro stejně přirozený jako řeč. Proto také zpěv pomáhá při odstraňování některých logopedických vad. Dítě se se zpěvem setkává od narození, buď ve formě zpěvu matky či otce před spaním nebo jako prostředek k rychlejšímu ukonejšení. Zpěv pomáhá rozvíjet základní hudební schopnosti, zejména pak tonální citění. Pěvecké činnosti se v mateřské škole řadí k těm jednodušším aktivitám v rámci hudebních činností. Zpěv také upevňuje dobré tělesné zdraví dítěte. Má vliv na svaly břišní i hrudní, které používáme při správném pěveckém dýchání. Prostřednictvím zpěvu můžeme dítě aktivizovat nebo zklidnit. Zpíváním navozujeme příjemnou atmosféru, dobrou náladu a psychickou pohodu.

3.3.2 Hudebně pohybové činnosti

Hudba a pohyb spojené v jeden celek jsou pro dítě stejně přirozené jako zpěv, řeč nebo hra. Dítě již od narození reaguje na zvuky a hudbu. Nejprve natáčením hlavy za zvukem, později pohybem horních i dolních končetin a celého těla. Někdy se stane, že když dítě slyší hudbu, dostaví se pohyb těla zcela samovolně, aniž by o tom dítě nějak uvažovalo či přemýšlelo. Pedagog v mateřské škole má úmyslně zdokonalovat dětské pohybové projevy, jako je správné držení těla nebo bezprostřední a prostý pohyb při hudebních činnostech. Tyto činnosti by měl učitel mít cíleně plánované a pomocí hravých činností je u dětí rozvíjet. Ke zdokonalování dětských pohybových projevů je potřeba spontaneity a odložení veškerých možných rozpaků jak ze strany dítěte, tak ze strany učitele. Je důležité dítě jemně opravovat, pokud provádí pohyb špatně. Kdyby oprava nebyla dost citlivá mohlo by se stát, že se dítě uzavře před veškerým pohybovým vyjadřováním. Je naprostou samozřejmostí, že učitel pohyby, které učí dítě, musí perfektně ovládat. Dobrou motivací můžeme dovést dítě k vyjádření pohybu, buďto jemu příjemně znějící hudbou nebo hrou atd. Při provádění hudebních činností dbáme také na to, aby si dítě pokud možno vytvořilo k pohybu kladný vztah. Nejde jen o správné provedení pohybů nebo cviků. Prvním faktorem, který v dítěti vzbuzuje zájem, je rytmus. Nejdříve ze všech činností se tedy budeme snažit s dítětem pohybově vyjádřit rytmus. Dále pokračujeme dalšími hudebně výrazovými prostředky, jako je např. tempo, dynamika a melodie. Dítěti to pomáhá lépe vnímat hudbu i její změny. Pohybové prvky a kroky by měly být s hudbou sjednocené a co nejlépe by měly znázorňovat, co slyšíme. Například jednoduché taneční kroky vytvořené pro danou

hudební ukázkou usnadňují dítěti poslech. Hudebně pohybové činnosti rozvíjejí nejen hrubou motoriku, ale i vnímání hudby i emocionální hudební prožitek. Do těchto činností je dítě „vtaženo“ a to umožňuje silnější hudební prožitek pomocí pohybu. V tomto období je hrubá motorika ve vývoji, a tak je úroveň pohybového vyjádření dětí různá. Učitel musí respektovat individualitu dítěte a tomu přizpůsobit výběr. Hudebně pohybové činnosti jsou v mateřské škole velice různorodé. Rozlišujeme hry se zpěvem, hry s hudbou, tance, rytmická cvičení, dramatizace písní a tělesná cvičení s hudbou. Hudebně pohybové činnosti můžeme rozdělit i do základních čtyř skupin: elementární pohyb s rytmickou deklamací, hudebně pohybová průprava, hudebně pohybové hry a tance s pravidly, hudebně improvizované tance. (15.)

3.3.2.1 Elementární pohyb s rytmickou deklamací

Toto jsou nejjednodušší pohyby. S těmi v mateřské škole začínáme. Je to hra na tělo, kterou rozumíme tleskání, pleskání, podupy, dále chůze a také běh. Tyto základní pohyby spojujeme s deklamací. Deklamace je přednes nebo-li recitace. V užším slova smyslu je to tedy rytmizovaná řeč. Propojováním deklamace s hrou na tělo nebo chůzí a během rozvíjíme především správnou koordinaci. Většinou začínáme deklamací říkadel. To je pro dítě předškolního věku nejjednodušší. Tyto činnosti velice podněcují rozvoj rytmického cítění. Jako v každých výchovně vzdělávacích činnostech postupujeme od nejjednoduššího ke složitějšímu. Začínáme tedy od vytleskávání pulzace či metra. Později k vytleskávání připojujeme pleskání, dupání, chůzi a běh. Postupně se vše snažíme různě prolínat.

3.3.2.2 Hudebně pohybová průprava

V této skupině se snažíme rozvíjet různé taneční kroky, poskoky, přísuny a cval. Dítě se v mateřské škole nejčastěji pohybuje v kruhu, proto se ho snažíme podněcovat k využívání veškerého prostoru určeného pro tyto činnosti. Průpravou se snažíme dítě dovést k jistému, ladnému a souvislému pohybovému vyjádření. Hudebně pohybovou průpravu zařazujeme před skupinou hudebně pohybových her, protože v té mají kroky, poskoky a přísuny určitou posloupnost. Proto pro zvládnutí hudebně pohybových her je podmínkou dobrá pohybová průprava.

3.3.2.3 Hudebně pohybové hry a tance s pravidly

Do této skupiny řadíme: lidové hry a tance se zpěvem, říkadla, lidové i umělé písně s pohybem, pohybové a taneční hry. Než začneme s nácvikem nové hudební hry nebo tance, je dobré si jako průpravu zopakovat to, co již umíme. Popřípadě zvolit nějakou hru nebo činnost s nižší úrovní. Pomáhá to předškolnímu dítěti se vpravit do hudebně pohybových her i činností a lépe si pak osvojí nové. Hudebně pohybové hry tvoří většinou spojení dvou skupin činností. Můžeme je dělit na hry, písně, říkadla a tance. Bezvýhradní samozřejmostí je však integrace obou těchto skupin v jedno. Tím se rozvíjí dítě nejlépe ve všech složkách hudebních i nehupebních činností.

3.3.3 Instrumentální činnosti

V instrumentální činnosti ve kterých využíváme hru na hudební nástroj. V mateřské škole to nejčastěji bývají nástroje z orffovské školy. Začínáme s nástroji rytmickými, protože jsou pro dítě v předškolním věku lehce ovladatelné. Jakmile dítě zvládne rytmické nástroje, pokračujeme s nástroji melodickými. Dítě je schopné s oběma druhy nástrojů doprovázet deklamaci říkadel i písní. Jako vyšší stupeň hry na melodický nástroj bych doporučila s dítětem v mateřské škole provádět improvizaci. Tím rozvíjíme jak motorické schopnosti, tak i schopnosti jako hudební představivost, fantazii a hlavně hudební tvořivost. Dítě však i při improvizaci stále musí dodržovat rytmickou stránku písně nebo říkadla.

3.3.4 Poslechové činnosti

Poslech je pro dítě v předškolním věku velmi těžký. Při poslechu je dobré uplatňovat silnou motivaci (např. příběh, pohádka nebo pohyb). Pokud spojíme poslech s příběhem, je pro dítě jednodušší si obsah hudby (skladby) představit. Poslech by měl být vždy integrován s dalšími hudebními činnostmi. Poslech sám o sobě není až tak podnětný. Předškolní dítě se v tomto období teprve učí vnímat hudbu. Pomáhají mu v tom také činnosti, ve kterých dítě srovnává různé hudební ukázky. Navážeme-li na to rozhovor, je pro dítě snazší uvědomit si, jaký charakter hudba (skladba) měla. Prostřednictvím poslechu rozvíjíme u předškolního dítěte představivost a zejména rozlišování hudebně výrazových prostředků a barvy tónů. Při výběru skladeb k poslechu silně uplatňujeme přiměřenost k věku dítěte, k jeho hudebnímu vývoji i k jeho schopnostem a dovednostem. Dále také musíme respektovat, že předškolní dítě je rychle unavitelné a jeho pozornost rychle

upadá, proto musíme přizpůsobit délku hudební ukázky. Nejlepší je pro dítě v předškolním období živá hudba. Pokud dítě hudební nástroj nejen slyší, ale i vidí, dosáhneme tak hlubšího emocionálního prožitku a zážitku. Poslechové činnosti mohou také často sloužit jako motivace k nehudebním výchovně vzdělávacím činnostem např. výtvarné, praktické, dramatické i tělovýchovné činnosti. Je také dobré se k poslechnutým hudebním ukázkám vracet. Dítěti to pomáhá lépe porozumět charakteru hudby. (15.)

3.4. Hudební klima v dnešní rodině

Aby dítě získalo kladný vztah k hudebním a estetickým hodnotám během jeho hudebního rozvoje, je třeba podnětného vlivu ze strany rodičů, prarodičů nebo sourozenců. Rodiče by měli dítě seznamovat s hudbou od raného dětství, protože to pomáhá rozvíjet dětské hudební představy, podporuje to vztahy mezi lidmi a dítě začíná objevovat estetické hodnoty světa, ve kterém žije. Rodiče nejlépe podněcují k hudebním činnostem jako je zpěv a k hudebním hrám. Již Jan Amos Komenský v díle Infromatorium školy mateřské radil matkám, aby své dítě hudebně rozvíjely. Výzkumy však ukazují, že v dnešních rodinách nezastává hudební výchova vysoké místo. Oba rodiče velmi tvrdě pracují a jsou tedy časově vytíženi a nemají tak na dítě čas. Prarodiče mohou bydlet daleko od svých vnoučat, a tak se dítěti nemá kdo věnovat. Proto se stává, že dítě má poprvé kontakt s hudbou a s hudebními činnostmi až v mateřské škole. Ale mateřské školy nebo jiná předškolní zařízení nikdy dítěti nemohou nahradit jeho přirozené rodinné prostředí. Problém je i to, že rodiče často nemají žádné hudební vzdělání, ani je nikdo k hudebním hodnotám záměrně nevedl, tak ani oni sami nevědí, jak k tomu vést své vlastní dítě. Výzkumy dokázaly, že procentuálně je podnětnější hudební prostředí v rodinách, kde jsou rodiče buď středoškolsky nebo vysokoškolsky vzdělaní. Příčinou, že v dnešních rodinách není příznivé hudební klima, může být to, že rodiče se už příliš nesetkávají s kvalitní živou hudbou. Nedovolují jim to časové, ale i finanční podmínky. Většinou se proto nechají strhnout médii, ve kterých se vyskytuje převážně hudba populární a taneční. Ta není z našeho hlediska příliš hodnotná. Z toho plyne, že rodiče místo toho, aby dítěti přehrávali hudbu s dětskou náročností, přehrávají dítěti svůj vlastní hudební styl a to často není příliš vhodná volba. Výzkumy opět prokázaly, že klasickou hudbu poslouchá jen velmi málo rodičů, kteří ji přehrávají také dítěti cca 4 %. (3.) Pokud dítě žije v takovém prostředí dochází k tomu, že jeho hudebnost,

hudební schopnosti a dovednosti se nerozvíjejí. Jestliže se správný hudební vývoj nepodněcuje hned od začátku, nemáme později jako učitelé na čem stavět. A to už se velmi špatně dohání a napravuje. Proto je dobré, aby se v rodinách věnovali rodiče s dětmi hudebním hrám, nebo společnému zpěvu. Tím se upevňují vztahy. Také instrumentální činnosti jsou velmi podnětné pro hudební vývoj dítěte. Pokud alespoň jeden z rodičů ovládá nějaký hudební nástroj, rozvíjí v dítěti pozitivní vztah nejen k hudbě, ale podněcuje ho i k tomu, aby se později samo učilo na hudební nástroj.

Takové „rodinné muzicírování“ rozvíjí hudebnost dítěte, ale může být také zdrojem odpočinku a relaxace pro rodiče. Asi na nejhorším stupni jsou v dnešních rodinách hudebně pohybové činnosti. Rodiče velice často nemají náladu ani chuť si s dětmi zacvičit, natož pak tančit. Dítě je mnohokrát přemlouvá, že je naučí to, co se samo naučilo v mateřské škole, ale rodiče to odmítají a raději dítě zapíší na kroužek. Ale jakákoliv instituce nikdy nenahradí dítěti rodinu a její prostředí. Jen velmi malé procento dnešních rodin doma uskutečňuje všechny hudební činnosti. Když se věnují alespoň některé z nich, tak zanedbávají všechny ostatní. A to nás přivádí k tomu, že hudební vývoj dítěte může být ve svých složkách hodně nevyvážený. (3.4)

3.5 Význam mateřské školy pro hudební vývoj dítěte předškolního věku

Vzhledem k situaci v dnešních rodinách (viz. kapitola 3.4) je možné, že dítě má první kontakt s hudbou až v mateřské škole. Tady se mnohdy vyskytují děti s nerozvinutými hudebními schopnostmi a dovednostmi. Posláním mateřské školy je rozvíjet kromě jiného také podmínky pro naplnění úspěšného prohlubování vnímavosti dětí k okolnímu světu, k etickým a estetickým hodnotám.(4) Poznatky, které máme z různých vědních disciplín jako je psychologie, pedagogika, muzikologie nebo hudební psychologie nám pomáhají uplatňovat toto důležité poslání. Samozřejmě vždy záleží na tvořivých schopnostech učitelky. Ne ze všech mateřských škol vyjde dítě se stejnými hudebními schopnostmi a dovednostmi. Nejlépe rozvíjíme tyto schopnosti pomocí integrovaných bloků. Znamená to, že během výchovně vzdělávací práce spojujeme hudební i nehumedbní činnosti v jeden celek. Většinou se zaměříme na jednu hlavní činnost, kterou však doplňujeme ostatními činnostmi. Kladem je také to, že dítě ztrácí stud, když zpívá, hraje a tančí před svými

vrstevníky. Hudební činnosti mnohokrát podněcují ke společné akci dětí ve třídě. Vzhledem k tomu, že učitel v předškolních institucích bývá plně vybaven schopnostmi, jak dítě správně rozvíjet, bývá prožitek z hudby a hudebních činností daleko hlubší. Pedagogové ví, jak dítě správně stimulovat, aby podalo co nejlepší výkon nejen při hudebně výchovně vzdělávací práci, ale ještě z toho mělo samo radost a potěšení. Učitelka v mateřské škole dá dítěti takové základy hudebních schopností, že se na ně dá „stavět“ a zvyšovat tak jejich úroveň. Velikou výhodou je také vybavení hudebními nástroji. A v neposlední řadě získává dítě pocit, že je součástí většího celku. Navíc se v mateřské škole učí novým písním, které rodiče třeba ani neznají.

3.6 Podněty pro vytvoření projektu

Slovo přejaté z latinského *currere* znamená běžet. V užším slova smyslu můžeme přenést slovo kurikulum jako pohyb nějakým směrem nebo cestu k cíli. V pedagogickém slova smyslu kurikulum chápeme jako pohyb, který doprovází vývoj dítěte. Tedy pomocí plánované cesty můžeme dítě dovést k získání zkušeností a schopností. Kurikulum můžeme chápat jako vzdělávací program, obsahovou náplň výchovně vzdělávacího působení, nebo jako dosažený výsledek. (7. s. 21.)

„Kurikulum hledá odpovědi na komplex základních otázek pedagogické teorie a praxe, které lze jednoduše formulovat v odpovědích na následující otázky: Proč jsme zvolili právě tento cíl? V čem spatřujeme jeho zásadní význam pro dítě? Jak a kdy chceme cíl naplnit? Co bude hlavním obsahem? Jaké podmínky pro uskutečnění našich záměrů musíme vytvořit? Jak zkontrolujeme výsledky, kterých jsme fakticky dosáhli?“ (7. s. 21.) Musíme si také vymezit pojem projekt = plán, tudíž projektování = plánování. Kurikulum má několik podob a rovin.

Rovina plánovací (projektová)

Obvykle bývá v psané podobě. Jsou zde psány cíle, obsah, prostředky a organizace výchovně a vzdělávací práce v mateřské škole. Projektování je sice důležité, ale musíme ho přizpůsobit tak, aby bylo využitelné v praxi a bylo srozumitelné.

Rovina raelizační

V této rovině se plán uskutečňuje a pedagog vytváří příležitost, aby dítě získávalo zkušenosti ve výchovně vzdělávacím působení. Realizační rovina je promyšlená a konkrétní. Každá činnost, situace a prožitek by měla být posouzena, zda opravdu obohacila dítě zkušenostmi. Pokud dítě vstoupí do mateřské školy, mělo by získat určitou závislost na učitelce, aby mohlo přijmout její působení. Postupně by se však mělo osvobodit a být samostatné. Výsledky výchovně vzdělávacího působení jsou závislé na opakování. To, co dítě již zná, můžeme opakovat a jinak nápaditě motivovat. Pokud rovina plánovací a realizační spolu nejsou v souladu – nevadí. Realizační rovina úzce souvisí s třetí rovinou, a to je rovina výsledková a hodnotící.

Rovina výsledková a hodnotící

Tato rovina v mateřské škole zatím pokulhává. Učitelé mnohdy hodnotí formou: úkol byl splněn, dětem se to líbilo. „Správně postavený kurikulární projekt musí být dotažen až do individuálně koncipované výsledné polohy, kterou si zajišťuje a za niž odpovídá každý pedagog sám.“ (7. s. 23.)

Toto hodnocení je ovšem velmi subjektivní. S vědomím těchto rovin kurikula můžeme přistoupit k vlastní koncepci. Nejvíce rozšířený je přístup akademický. Do tohoto přístupu spadá i dílo Informatorium školy mateřské od Jana Amose Komenského, jenž je encyklopedicky uspořádáno, a proto zařazuje i astronomii, geografii a ekonomii, což je pro dítě předškolního věku příliš složité.

Opakem je osobnostní přístup. Ten se zaměřuje na rozvoj schopností a individualitu dítěte. Nevýhodou ovšem je, že některé zkušenosti nelze dítěti předat přímo.

Zdá se, že jako nejvíce vyhovující je proživotní přístup. Stačí vycházet z toho, co dítě bude potřebovat do života a zároveň rozvíjí vlastnosti, schopnosti a kompetence.

Známe také alternativní systémy ze zahraničí jako Montessori a Waldorfská škola. Kurikulum podle M. Montessoriové se zaměřuje na rozvoj smyslů a samostatnosti.

Proto se klade důraz na to, že návrh tématických okruhů činnosti je sice promyšlený, avšak nezávazný. Přímý vztah a osobní zaujetí učitele jsou pro dítě nejlepší motivací. Z hlediska přípravy vlastního kurikula zahrnuje každé téma dvě fáze: přímý kontakt a činnost, což jsou konkrétní zkušenosti a vytvoření základu reálným představám; fantazie, citová a mravní oblast. Všechny poznatky a dojmy se mohou dále zpracovat a prohlubovat tvořivými formami výtvarného, hudebně pohybového a dramatického vyjadřování. Posledním nejdůležitějším krokem je každodenní práce učitele. Vstupuje tak do vzdělávacího procesu – procesu podle Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4. Vypracování vlastního motivačního hudebně integrovaného projektu pro děti rok před vstupem do základní školy

4.1 Předmět výzkumu

Předmětem výzkumu je zhodnotit rozvoj hudebnosti dětí před vstupem do základní školy prostřednictvím vlastního experimentu, v němž se uplatňují estetické a etické zřetele výchovy.

4.2 Výzkumné cíle

Zaměřila jsem se především na dvě cílové oblasti. Na cíle, které vedou dítě k poznání a cíle, které vedou dítě k výchovným smyslům, správným projevům v chování a k utváření a prohlubování emocionálních postojů.

Poznávací cíle se zaměřily k problematice, aby dítě poznalo danou zemi. (národní specifika v hudebním i etnografickém smyslu, seznámilo se s jazykovými odlišnostmi prostřednictvím pozdavů v různých jazycích)

Výchovný cíl spatřuji v utváření dětských postojů k odlišným kulturním identitám a to v oblastech: tanců, krajových oděvů, životních stylů (jídlo, časové rozvržení dne do jednotlivých činností), národních zvyků a obyčejů.

4.3 Pracovní hypotézy

1. V dnešních rodinách se projevuje odklon od závažných hudebních hodnot (chápeme ve smyslu tradičních hodnot charakteru tzv. uměleckou, uměleckou, uměleckou hudbu).
2. Rodiče věnují málo času hudebním aktivitám se svými dětmi jako zpívání, dětské tance se zpěvy nebo společná hra na hudební nástroj.

3. Při zapojení většího počtu smyslů v integraci hudebních činností s nehudebními aktivitami a při uplatnění silné motivace s ohledem na etické zřetele, dochází ke kvalitativnímu zlepšení hudebních schopností.

4.4 Výzkumné metody

Dotazník, kterým zjišťuji hudební klima v dnešních rodinách.

Nestandardizovaný praktický test ve formě pre testu a post testu na zjišťování základních hudebních schopností. V testu budu zkoumat pouze pro mě klíčové hudební schopnosti. Jsou to hudebně sluchové schopnosti – citlivost pro hlasitost, citlivost pro barvu tónů a citlivost pro rozlišování výšky tónů. Dále rytmické cítění – citlivost pro metrickou pulzaci, citlivost pro tempo a citlivost pro rytmické časové členění tónů. Tonální cítění a hudební paměť (paměť pro rytmus i melodii).

Experiment – vytvořím vlastní projekt v délce 10 zaměstnání. Bude zaměřen především na rozvoj pro mne klíčových hudebních schopností, ale také na poznávání světa, ve kterém žijeme. V experimentu se budu snažit přiblížit dětem co nejvíce danou zemi, kterou „navštívíme“. Pomocí hudebních ukázek, pohádek a nácvičku nových písní tento prožitek prohloubíme. V tomto experimentu dále budu klást důraz na etická hlediska jako mezilidská komunikace a vztahy, kulturní odlišnosti.

4.5 Organizace výzkumu

4.5.1 Organizace dotazníkového šetření

Dotazníkem pro rodiče jsem se snažila zjistit hudební prostředí v dnešní rodině.

4.5.2 Organizace nestandardizovaného testu

Budu testovat deset náhodně vybraných dětí. Všichni budou mít nastaveny stejné podmínky: test se uskuteční po ranním cvičení a po jídle. Děti si jednotlivě vezmu ke klavíru, kde nebudou žádné rušivé elementy.

Test namotivuji tak, že dítě už je skoro velký školák a že se nemusí se ničeho bát.

Dotazník

Jméno:

Pěkně vás prosím, abyste mi tento jednoduchý a krátký dotazník vyplnili a vrátili. Nemusíte ho podepisovat, pokud nechcete. Výsledky nebudou nikde prezentovány, slouží mi jako doplňková složka k mé bakalářské práci. Velmi pěkně vám předem děkuji. Jana Hutníková

1. Jak často doma s dětmi zpíváte?

☐ vůbec	☐ několikrát do roka (Vánoce, narozeniny)
☐ 1x týdně	☐ denně

2. Máte hudební vzdělání?

☐ žádné	☐ samouk
☐ ze školy	☐ ZUŠ

Jaké?

Užíváte ho doma s dětmi?

☐ ano	☐ ne

3. Zabývá se někdo u vás v rodině hudbou? (dědeček, sourozenec, rodič, přítel)

Jak? (dirigent, hraje v kapele, učí, osobní záliba)

Věnuje se i Vašemu dítěti?

☐ ano	☐ ne

Jestliže ano, zaškrtněte jednu nebo více možností

☐ společný zpěv	☐ dětské tance se zpěvy
☐ společná hra na hudební nástroj (včetně dětských)	

4. Jaký hudební styl posloucháte?

☐ klasickou hudbu	☐ country/folk
☐ rock/pop	☐ moderní hudbu (elektronika, techno...)

5. Jakou hudbu přehráváte dětem?

☐ žádnou/radio	☐ Váš hudební styl
☐ klasickou hudbu	☐ hudbu s dětskou náročností

Správnou odpověď zaškrtněte

Dále se budu snažit motivovat k úkolům krátkými příběhy. Budu testovat u dětí čtyři klíčové hudební schopnosti. Hudebně sluchové činnosti, rytmické cítění, tonální cítění a paměť.

4.5.2.1 Hudebně sluchové činnosti

Nejprve budu testovat s dětmi citlivost pro hlasitost tónů. Mám připravené čtyři úkoly, ve kterých mouhou děti získat maximálně čtyři body. U klavíru budu mít připravené loutky ježka a myšky. Dítě by mělo určit, co je to za zvířata a čím se vyznačuje jejich chůze. Nakonec se shodneme, že ježek dupe, a já zahraji a zazpívám dítěti ukázkou ježek (viz příloha č. 2). Myška zase běhá velice potichu, takže není skoro ani slyšet. Předvedu ukázkou myška. Nejprve běžel ježek, jeho píseň zněla silně, poté běžela myška (viz příloha č. 4), jejíž píseň zněla lehce. Úkolem dětí bude rozeznat, jaká zvířecí píseň se hrála jako první. Odpovídají, když dohraji obě ukázky.

Dále jsem se budu zabývat barvou tónů. V této oblasti je osm úkolů a bude možné získat maximálně osm bodů. Předem mám pro děti připravené různé ukázky hudebních nástrojů a lidských hlasů. Děti by měly rozpoznat ukázky ženského a mužského hlasu, sopránové flétny, houslí, klavíru, xylofonu, bubínku a triangu. (viz příloha č. 12)

Jako poslední z hudebně sluchových činností otestuji citlivost pro výšku tónů. Objevují se zde čtyři úkoly a je možné získat maximálně čtyři body. Do těchto úkolů děti zapojí i své tělo. Zahraji vždy dva různé tóny, vzdálené od sebe v libovolném intervalu. Dítě by mělo rozpoznat, zda tón stoupá nahoru (dítě zvedá ruce nad hlavu) nebo klesá dolů (dítě si sedne na zem). Opět dítě odpovídá až po dvou ukázkách. Bude mě zajímat pouze výška prvního intervalu mezi tóny. (viz příloha č. 1)

4.5.2.2 Rytmické cítění

Za prvé budu v této oblasti testovat citlivost pro rytmickou pulzaci. Sdělila jsem dětem, že každá písnička má v sobě hodiny, které nevidíme, ale slyšíme je, protože v písni tikají. Tik ťak, tik ťak. Následně se snažím společně s dítětem tikání vytleskat. Poté přidám zpěv. Když dítě vše jasně pochopí, pokračuje samo. Já zpívám a ono bude vytleskávat pulsaci.

Za druhé v oblasti rytmického cítění budu testovat citlivost pro metrum. Zahrajeme si

na bubeníčka. Společně zahrajeme paličkami o zem. Dítě vždy průběžně chválím. Když si budu jistá, že dítě chápe, pokročíme k dalšímu stupni. Zdůrazním vždy první dobu, jako když se pochoduje. Přidám zpěv a nakonec hraje paličkami pouze dítě a já zpívám píseň.

Po tomto úkolu se postupně přesuneme k dalšímu. Budeme zrychlovat a zpomalovat. Předvedu obě varianty dítěti. Poté se rozdělíme v činnostech, já zpívám a dítě hraje. Dítě musí pořádně poslouchat a snažit se zpomalovat nebo zrychlovat s mým zpěvem. Rozdíl musí být samozřejmě velký, aby je dítě poznalo a zahrálo.

Posledním úkolem v této oblasti bude vytleskávání rytmu. Nejprve to dítěti předvedu. Zaspívám a vytleskám stejný rytmus. Jakmile dítě pochopí, přidá se ke mně. Když vše bude jasné, já budu zpívat a dítě vytleskávat.

4.5.2.3 Tonální cítění

Pro děti bude tento test poměrně dlouhý, proto je motivuji krátkým příběhem o skřítkovi. Ten se vkrade do not a všechny je tam přehází. A pak taková to písnička zvláště zní. Vůbec se nám to nebude líbit. Mě se do not jeden takový skřítek taky dostal a budu potřebovat odstranit škody, které napáchal. Úkolem dítěte bude rozpoznat „chybný“ nebo-li mimotonální tón v písni. Pokud dítě takový tón uslyší, označí ho tlesknutím nebo slovem chyba (viz příloha č. 3.b).

4.5.2.4 Paměť

Paměť pro rytmus prověřím pomocí hudebních ukázek, které budou stejné nebo se budou lišit rytmicky. Zahraji dítěti vždy dvě stejné ukázky nebo dvě rozdílné. Dítě odpoví až po vyslechnutí obou ukázek. Dětem samozřejmě zahraji příklady obou variant. Paměť pro melodii prověřím stejně jako paměť pro rytmus, ale zahraji vždy dvě ukázky melodicky stejné nebo různé. Bude důležité zahrát dětem příklady obou variant ukázek.

4.5.3 Organizace hudebně integrativního projektu

Projekt uskutečním v Mateřské škole generála Františka Fajtla D.F.C. v ulici Rychnovská 350, v Praze 18 – Letňanech. Projekt bude realizován ve třídě „Medvědů“, dětí rok před vstupem do základní školy. Po dohodě s paní ředitelkou a učitelkami nemusí projekt

korespondovat s třídním ani školním vzdělávacím programem. Integrované činnosti budou organizovány pro celou třídu. Své pozorování zaměřím na deset již testovaných dětí. Organizovaný hudebně integrativní projekt bude probíhat především místo řízené činnosti dle denního řádu mateřské školy.

4.5.4 Obsah hudebně integrativního projektu

Zařadím deset různých projektových činností s ohledem především na předmět a cíle práce. Všech deset projektových činností bude propojeno do jednoho – cestování po světě. V každé samostatné projektové činnosti se zaměřím na co největší přiblížení dané země dětem. Scénáře projektových činností se mohou dále měnit a doplňovat, jejich konečné pořadí se může měnit dle potřeby.

K projektu bude potřeba hodně různorodých materiálů např. národní pohádky a písničky. Vše je uvedeno v příloze jako didaktický materiál.

4.5.4.1 Česká republika

Jako motivaci jsem zvolila příběh o „ufonkovi“, kterého jsem našla cestou do mateřské školy. Budu vyprávět dětem příběh o jeho planetě, o jeho zajímavém jazyku, kterému my nerozumíme. Společně pro něj vymyslíme jméno.

Další motivační činností bude rozhovor o tom, kde žijeme. Na jaké planetě, na jakém kontinentu, v jaké zemi, v jakém městě. Povídat si budeme o naší planetě, jaký má tvar, jak se dělí pevnina, a ukazovat si na mapě, kde leží Česká republika. Dále si budeme povídat o tom, kdo kde bydlí a odkud kdo pochází (různá národnost dětí). Vzhledem k tomu, že většina dětí žije a bydlí v Praze nebo u Prahy, bude mě zajímat, zda znají nějakou píseň o Praze. Když nebudou vědět, napovím jim, zda neznají píseň Na tom pražském mostě. Někdo si možná vzpomene, někdo se naučí novou písničku.

Přesuneme se ke klavíru, řádně se rozdýcháme a rozezpíváme. Poté dětem píseň zahraji a zazpívám. Později se ji společně po taktech naučíme. Já budu předzpívat a děti budou opakovat. Nakonec se všichni píseň Na tom pražském mostě naučíme. Zazpíváme si ji několikrát společně za sebou. Vystřídají se chlapci i děvčata a pro lepší uchování v paměti píseň zdramatizujeme. S dětmi vymyslíme, jakým pohybem se dá vyjádřit text a obsah písničky. Děvčata zkusí znázornit květinu rozmarýnu a chlapci ostatní.

4.5.4.2 Turecko

Jako motivaci zvolím rozhovor nad dětským atlasem světa. Zopakujeme si, co jsme se doposud dozvěděli o kontinentech. Popovídáme si o tom, kdo kde byl s rodiči na dovolené, kam pojedou o prázdninách, kam by se chtěly podívat a kam si myslí, že pojedou nebo poletí dnes. To však bude překvapení a děti by to samy měly poznat z národního tradičního oblečení. Abychom se mohli vydat na cestu, poprosíme našeho „ufonka“, jestli nám pomůže. Použijeme říkanku jako „zaklínadlo“, které nás bude provázet v celém projektu po celém světě.

Cestujeme zdaleka,
každého to poleká.
Koho by to napadlo?
Ať už je z nás letadlo!

V tu chvíli se děti promění v letadlo a mohou si létat po světě dokud se neozve: „Vysunout podvozek! Děkuje, že jste letěli s naší leteckou společností. Prosíme vystupte.“ Mezitím než děti pomalu přistanou a uklidní se, převléknu se do kostýmu – nasadím si knírek a fes. Pozdravím děti turecky: Merhaba, Selam. Je důležité dětem vysvětlit rozdíly mezi naší řečí a tureckou. Není žádný důvod pro smích ani pro strach. Každý mluví svou řečí a jako my nerozumíme jim, tak oni nerozumí nám. Proto také existuje světový jazyk, kterým je angličtina, a je dobré ji ovládat, když jedeme do zahraničí. Ale my budeme v Turecku, posadíme se do tureckého sedlu v kruhu, kde s námi bude sedět i opravdový turek (přestrojení).

V přestrojení vyzvu děti k rozdýchání, jako kdyby měly velký turecký knír a snažily se ho sfouknout (jednou silně, jednou jemně, někdy přerušovaně). Od rozdýchání přejdeme k rozezpívání a od rozezpívání k nácvičení písně Turek. Píseň je pro děti rok před vstupem do základní školy poměrně těžká, proto ji dětem předzpívám několikrát za sebou. Budeme trénovat i samotné obloučky, které budou pro děti těžké. Nakonec se děti píseň přece určitě naučí. Je potřeba ji později samozřejmě opakovat a procvičovat (viz příloha č. 7).

Od klavíru se přesuneme zpět k dětskému atlasu. Tentokrát si popovídáme o Turecku,

kde leží, zajímavosti o Istanbulu, jak žijí lidé v Turecku, jaké nosí oblečení a jaké jsou slavné turecké břišní tance (viz příloha č. 12).

Přehraji dětem videonahrávku s ukázkou břišních tanců. Děvčata to určitě nadchne. Chlapci mohou sedět v tureckém sedu jako šejkové a pozorovat sličné tanečnice nebo mohou tancovat s námi. Uděláme si malou rozcvičku břišních svalů.

Přehraji dětem hudební ukázkou. Jedná se o arabskou moderní ukázkou od nepříliš známých Panjabi mc (viz příloha č. 12). Děti budou moci tančit. Nakonec až děti dotančí, přijde se s dětmi rozloučit turecká žena celá zahalená v šátku (přestrojení) a vysvětlí jim, že takto se tam ženy a dívky oblékají a je to běžné, jako u nás nosí ženy a dívky jeansy a triko. S tímto se s Tureckem rozloučíme a díky říkance odletíme domů, zpět do Prahy.

4.5.4.3 Afrika

Jako motivaci tentokrát zvolíme výtvarnou činnost a to vyrábění afrických čelenek na hlavu pro chlapce a afrických sukýnek pro dívky. Jednoduše nastříháme krepový papír různých barev a potisků. Chlapci si proužky uvážou kolem hlavy a dívky si více pruhů zastrkají za oblečení, aby vznikla sukýnka jako z bambusu, které nosí ženy z různých afrických kmenů. Motivací budu pokračovat u dětského atlasu rozhovorem o tom, kde Afrika leží, jak je rozlehlá oproti naší republice a jaké tam mají počasí. Popovídáme si také o obyvatelstvu a jejich kmenech. Vysvětlíme si, co je to kmen, kdo je to šaman a že nechodí do supermarketu, ale loví zvěř k jídlu.

Jako hru jsem si připravila soutěž o nejlepší africký nástroj. Na zemi budou vyskládané různé africké bubínky, kokosové skořápky, bambusová ozvučná dřívka a velký buben. Budu dětem pokládat otázky o všem, co jsme si již povídali. (co víme o plane-
tě, kontinentech, kde leží Turecko, jak se řekne turecky dobrý den, jako píseň jsem se učili poprvé, v jakém městě žijeme a jaké mají počasí v Africe?) Kdo odpoví, může si vybrat africký hudební nástroj. Budeme soutěžit, dokud všechny děti nemají hudební nástroje.

Jako hlavní hudební činnost v integrativním bloku Afrika jsem zvolila rozvoj rytmického citění. Budeme sedět jako africký kmen v kruhu u ohně. Začneme tím, že se budeme snažit hrát na ozvěnu. Děti budou opakovat, co zahrají já. Zahrají jen jednoduché

rytmické dvoutaktí. Poté si s dětmi vyzkoušíme pulsaci a metrum. Pokud by to dětem nešlo, vrátíme se ke hře na ozvěnu, tentokrát budou jednoduché rytmické takty vymýšlet děti a společně je budeme opakovat. Jako další hru vyzkoušíme, že si všichni hrají své vlastní rytmy dohromady. Společně budeme měnit pouze dynamiku. Jednou budeme zeslabovat, budeme hrát piano. Podruhé naopak budeme zesilovat a hrát forte nebo fortissimo. Nakonec si někteří mohou zahrát na bici a ostatní zkusí tančit kolem ohně. Až se děti vydovádí, vrátíme se zpátky domů, do České republiky.

4.5.4.4 Amerika

Motivací bude čtení pravé indiánské pohádky Jak starý kojot stvořil svět (viz příloha č. 9). Po přečtení pohádky budu realizovat krátký rozhovor, o čem byl děj, jaké si z toho vezmeme ponaučení. Mezitím si děti navléknou indiánské čelenky, které samy vyráběly předchozí den. Další motivační činností bude rozhovor nad dětským atlasem světa. Zjistíme, kdo nosí takové čelenky, odkud pochází indiáni, jaké mají stany, kdo je jejich vůdcem a kde se vzali v Americe. Budu jim vyprávět pohádku O mladém Kryštofovi, ve které dětem přiblížím skutečnost o objevení Nového světa roku 1492 (Kryštof Columbus). Vysvětlíme si tedy rozdíl mezi indiány a domorodci z Indie, indiáni nejsou Indové a naopak. Indové žijí v Indii, indiáni v Americe. Dále si vysvětlíme také rozdíl mezi šamanem a náčelníkem, který je vůdcem v kmeni indiánů (viz příloha č. 12).

Jako hru si vyzkoušíme rituál vyvolání deště. Tedy tančení a vydávání různých skřeků v kruhu kolem ohně. Nakonec se usadíme a pošleme si po kruhu „dýmku míru“ a naučíme se indiánský pozdrav – Hau. Také si budeme povídat o indiánském válečném pokřiku a zjistíme, jestli ho všichni umí, protože indiáni tak vždy poznají svůj vlastní kmen. Tímto se dostaneme k poslechovým hádankám. Děti budou stát otočené zády a učitel bude předvádět dvě různé ukázky indiánského pokřiku. Úkolem dětí bude poznat, zda byla první ukázka slabší nebo silnější. Hru můžeme také ztížit tím, že děti budou hádat, zda první ukázka indiánského pokřiku byla vyšší nebo nižší než ta druhá a naopak. Nakonec pokud budou děti šikovné, můžeme obě tyto varianty zkombinovat.

Když už budeme mít pořádně nastražené uši, velmi pohodlně se uvelebíme a poslechneme si reprodukené hudební ukázky pravé indiánské hudby. Přehraji dětem ukázky jak pomalé a smutné, tak rychlé i veselé. Po poslechu si s dětmi popovídám, jaký je

rozdíl mezi indiánskou hudbou a našimi českými písněmi. Abychom mohli ukončit blok Amerika, poletíme pomocí „ufonkova zaklínadla“ zpět do Prahy, do Letňan, do školky.

4.5.4.5 Japonsko

Motivací k integrativnímu bloku Japonsko bude ukázka národní pokrývky hlavy a hlavně delší rozhovor o této zemi. Ukážeme si na mapě, kde se Japonsko rozkládá. Řekneme si, jak se říká lidem, kteří v Japonsku žijí, a proč je to země vycházejícího slunce. Popovídáme si o lidech žijících v Japonsku, zdali tam někdo s rodiči byl, popřípadě kdo by se tam chtěl podívat. Řekneme si také o tom, že v této zemi jsou častá zemětřesení. Řekneme si, co v takovéto situaci dělat a jestli už někdo zemětřesení zažil a co dělal.

Využiji chvíli, kdy děti odříkají cestovní říkanku, a nasadím si slaměný japonský klobouk. Jakmile děti přistanou v Japonsku, přivítá je Japonec sedící u klavíru. Hned je požádá, aby po něm opakovaly. Okin taico ton ton, chisana taico ton ton ton. Okina taico, chisana taico, ton ton, ton ton ton. Je potřeba to opakovat vícekrát, abychom si byli jistí, že děti text zvládají a budou schopni přidat i melodii. Stále ještě děti budou sedět na koberci a já japonskou píseň zazpívám. Dětem se jistě zalíbí. Pomalu se budeme melodii a píseň učit. Zazpíváme si ji dvakrát za sebou. Děti, které budou chtít, si mohou vzít traingl a hrát metrum podle ukazování. Všichni budeme zpívat dohromady (viz příloha č. 5).

Před „odletem“ domů si ještě vysvětlíme, že tato píseň je v Japonsku píseň lidová, stejně jako u nás například Skákal pes, Prší prší nebo Kočka leze dírou. Pokud děti budou mít zájem, můžeme si tyto písně ještě zazpívat a zahrát. Poté už ale zpět do naší školky.

4.5.4.6 Irsko

Jako motivací bych zvolila domácí úkol, aby děti přišly oblečené co nejvíce v zelené barvě. Dále budeme samozřejmě pokračovat rozhovorem nad atlasem světa, aby věděly, proč měly takto přijít oblečené. Prozradím jim, že je to národní barva země, do které dnes poletíme. Od začátku budeme přemýšlet nad různými návrhy, co je to za zemi. Později prozradím, že je to Irsko. Budeme si povídat o této zemi. Co o ni vědí, kdo tam byl, kdo tam žije a jaké tam mají počasí. Přečteme si krátkou irskou pohádku.

Hlavní činností bude však poslech irské národní hudby. Přehraji dětem několik reprodukováných ukázek. Popovídáme si o nástrojích, které slyšely. Zjistíme, že některé ani neumíme pojmenovat, protože je neznáme. Řekneme si tedy o různých hudebních nástrojích, o těch, které děti znají, a později jim představím i staré irské nástroje. Přinesu dětem na ukázkou fotografie a přehrajeme si ukázky s hudebními nástroji. Pokusíme se je poznávat pouze sluchem. Pokud si některé děti nebudou moci vzpomenout na název, postačí ukázat obrázek. Procvičíme si názvy hudebních nástrojů.

Po poslechu si budeme ještě vyprávět zajímavosti o irské zemi. Podobně jako v Turecku mají břišní tance, tak v Irsku mají irské tance. Ukáži dětem videonahrávku s ukázkou. Tyto tance jsou ale příliš těžké, takže budeme delší dobu trénovat. Pak si znovu přehrajeme videonahrávku a pokusíme se tančit irské tance. Když děti doskotačí, bude čas vrátit se zpět do Prahy.

4.5.4.7 Himaláje

Motivací je tentokrát pohádka Yeti – Himalájská záhada (viz příloha č. 8). Po přečtení této pohádky si stručně shrneme děj. Kdo to je ten Yeti, a jak vypadá? Viděl ho někdy někdo? Odkud pochází a co jsou to Himaláje? Budeme si povídat, jak se správně chovají horolezci a jak si navzájem pomáhají. Vysvětlíme si, proč je pomoc druhým důležitá a začneme se tak chovat i mezi sebou v mateřské školce, protože jsme všichni kamarádi.

„Když jsem hledala různé informace o Yetim, našla jsem o něm písničku. Tu se společně naučíme a třeba přilákáme konečně Yetiho a uvidíme ho“. Přesuneme se s dětmi ke klavíru. Nejprve se správně rozdýcháme. Představíme si, že máme z dlaně zfouknout vložku tak, aby doletěla co nejdál. Dbáme především na to, aby se děti nadechovaly do bříška a nezvedaly ramena. Po rozdýchání se také rozezpíváme, abychom si připravily hlasivky na zpěv. Když budeme mít přípravu hotovou, zahraji dětem píseň na housle (viz příloha č. 6). Vysvětlím jim, že u houslí nebudu zpívat. Píseň následně zazpívám bez doprovodu. Pomalu se ji s dětmi naučíme po taktech, už s oporou klavíru. Když se děti píseň naučí, doprovodím je na housle. Děti budou zajímat housle, a proto jim ukážu různé části houslí, vysvětlím, jak se nazývají, jaké mají struny. Vyzkoušejí si zabrnkat na housle. Následně se vrátíme ještě k Yetimu a pohádce o něm. Když už umíme takovou píseň, můžeme si ho zkusit také nakreslit.

Z herny půjdeme kreslit do třídy. Zvolila jsem formu kolorované kresby. Nejprve si děti nakreslí Yetiho tuší a po zaschnutí jej budeme vybarvovat. Práce vyvěsíme na nástěnku nebo do oken, abychom přilákaly Yetiho ještě blíž.

4.5.4.8 Rusko

Jako motivaci jsem zvolila rozhovor. S dětmi si budeme povídat o Rusku – kde leží, kdo tam žije, jaké tam mají počasí. Budeme si povídat i o sousední zemi – Ukrajině. Některé děti ze třídy mají právě ukrajinskou národnost. Mohou nám zkusit vyprávět své příběhy, také kde si jim líbí více, proč a zdali jezdí s rodiči někdy na Ukrajinu, jakým jazykem se tam hovoří a jestli ho také ovládají. Povíme si také, co má Ukrajina společného s Ruskem.

Mám pro děti připravenou píseň Krasatá, krasatá. Je to ruská lidová píseň. Vím však, že se často zpívá i na Ukrajině a možná ji někdo z dětí bude znát. Nejprve dětem zazpívám píseň v ruském jazyce, aby slyšely komunikační rozdíl. Nebudu ji dětem překládat a rovnou ji zazpívám i v jazyce českém, aby děti rozuměly textu. Krátce si popovídáme o tom, co se v písni zpívá a vysvětlíme si některá slova z textu, kterým by děti nemusely rozumět. Poté přejdeme k rozezpívání a nácviku písně.

4.5.4.9 Indie

Motivace bude překvapení ve formě vzácné návštěvy. S pomocí učitelek z mateřské školy se převleknu za fakíra a přivítám děti. Na hlavě budu mít turban a budu hrát na flétnu. Ve džbánu budu mít kobru a ta bude vylézat podle toho, jak já budu hrát. Místo opravdového hraní bude znít z přehrávače národní indická hudba. Po skončení ukázky se budu ptát dětí, zdali ví, kdo jsem. Postupně se přesuneme k rozhovoru u mapy světa. A povíme si, co je nejvíce zajímavé o Indii. Za domácí úkol si děti budou zjišťovat, jak se indicky řekne dobrý den.

Další činností bude poslech indické národní hudby (viz příloha č. 12). Dovolím dětem, aby zaujaly pozici, ve které je jim nejvíce příjemně. Mohou sedět, ležet, opírat se, jednoduše jak oni samy budou chtít. Poté si budeme přehrávat různé ukázky indické hudby. Až hudbu doposloucháme, budu chtít, aby mi děti samy povídaly o hudbě, kterou právě poslouchaly. Budu se snažit přimět děti, aby povídaly o emocích a prožitku, který v nich

hudba vyvolala a zanechala. Také mě bude zajímat, co si představovaly, když slyšely indickou hudbu, jestli někdo myslel na fakíry nebo naopak na indické princezny.

4.5.4.10 Havaj

Motivací bude vyrábění pravých havajských věnců již den před projektovou činností. Budeme je vyrábět z krepového papíru a děti si samostatně budou vyrábět všechny květiny, které si pak následně na věnec připevníme. Samozřejmě dětem neprozradím nic dopředu. Bude to překvapení.

V den integrativního bloku Havaj se s dětmi budu také loučit. Vysvětlím jim, že dnes spolu cestujeme naposledy. Povím dětem o překvapení, které spočívá v tom, kde dnes přistaneme. Během říkanky, kterou už by měly děti zvládat bez pomoci, se proměníme v letadlo. Poprosím je, aby se seřadily za sebou. Každému nasadím jeho věnec kolem krku a přivítám je „Aloha“ – vítejte na Havaji. Sedneme si do kroužku a budeme si povídat, včetně ukázky, kde leží Havaj, kdo na Havaji žije, jak se správně nazývají obyvatelé Havaje a také proč se na Havaji létá. Vysvětlíme si, že po tak náročné práci, cestování, těžkých úkolech a zábavě, si zasloužíme také dovolenou. Popovídáme si, co se na dovolené a na prázdninách většinou dělá.

Jako hru budeme tleskáním rytmitizovat různá slova. Dále si zahrajeme na ozvěnu jako v Africe, poté si zahrajeme slovní kopanou. Na dovolené se také vzpomíná na to, co jsme se již naučili. Zavzpomínáme společně na každou zemi, kterou jsme navštívili, a povíme si vše, co jsme si zapamatovali. Zaspíváme a zahrajeme si písničky, které jsme se naučili. Ukážeme si také obrázky hudebních nástrojů, o kterých jsme si povídali. A protože jsme „jako na dovolené“, musíme jít na pláž. V mateřské škole ale moře není, proto si alespoň vypijeme koktejl v plážovém baru. Pro děti jsem si přichystala jeden metr dlouhá brčka a pomerančový džus. Místo čaje si vychutnají „koktejl na plážovém baru“. Nápoj bude připravený v jedné velké nádobě pro všechny. Všichni se tak rozdělíme. Nakonec tohoto bloku se s dětmi rozloučím s „ufonkem“, který se vrátí na svou planetu. I my se rozloučíme a „poletíme“ zpět do mateřské školy.

5 Výsledky experimentu

Projekt můžeme považovat za úspěšný. Všech cílů, které jsem si vytyčila, bylo dosaženo. Nejvíce jsem snažila děti informovat o dané zemi. Ukazovali jsme si na mapě kde leží, na jakém kontinentu, jaká je tam příroda, jaké podnebí a jak tam lidé žijí. Velice mi k prohlubování prožitků nejen hudebních pomáhaly různé převleky. Někdy stačil turecký fes a sárí, jindy jsme se všichni oblékli do zelené barvy, když jsme „navštívili“ Irsko. Docházelo tak i k výborné spolupráci s rodiči. Opravdu všechny děti v ten den přišly v zeleném. Dětem jsem zadávala i různé úkoly jako např. zjistit, jak se řekne japonsky dobrý den. Rodiče dětem pomohli hledat a druhý den už jsme se naučili dobrý den v japonském jazyce. Projekt jsem uskutečňovala v mateřské škole, která je při základní škole. Základní škola se specializuje na hudební výchovu pod vedením Lenky Pospíšilové. Měla jsem tedy přístup k hudebním nástrojům, které běžně v mateřských školách nemá. Toho jsem velmi využila především v integrovaném bloku Afrika. Byly mi zapůjčeny africké bubny, bambusová ozvučná dřívka aj. Podotkla bych, že ač považuju hudebně vzdělávací integrativní projekt za úspěšný, tak pouhých deset hudebně vzdělávacích bloků je málo na výrazné zlepšení úrovně hudebních schopností všech zúčastněných dětí. Děti byly také nemocné a na několik bloků z projektu chyběly.

Výborná byla integrace hlavně pracovních činností, které většinou předcházely činnostem hudebním. Vyráběli jsme s dětmi národní oděvy země, kterou se budeme v daný den zabývat (Amerika, Afrika, Havaj). Jednou se dokonce stalo, že mě děti v převleku ani nepoznaly a domnívaly se, že jsem pravý fakír z Indie.

Snad jsem splnila i vzdělávací cíl. Děti si budou pamatovat národní zvyky a odlišnosti všech zemí a kontinentů, o kterých jsem si společně povídali. Snažila jsem se děti podnítit k dobrým mezilidským vztahům, nejen ve světě, ale i v mateřské škole. Vysvětlili jsme si, jak se k sobě chováme, také si pomáháme a nepošklebujeme se, když je někdo odlišný, mluví odlišným jazykem, odlišně vypadá nebo udělá chybu. Myslím si, že tímto projektem jsem v dětech podnítila vztah k hudbě a hudebním činnostem. Doufám, že projekt měl pozitivní vliv na jejich hudebnost a hudební vývoj. Byla jsem potěšena, když jsem později děti v mateřské škole navštívila, písně si pamatovaly a staly se jejich oblíbenými.

5.1 Vyhodnocení Pretestu a Posttestu

Legenda

Hudebně sluchové schopnosti:

Citlivost pro výšku tónů a hlasitost

0 bodů – neurčilo správně ani jednu dvojici ukázek

1 bod – určilo správně jednu dvojici ukázek

2 body – určilo správně dvě dvojice ukázek

3 body – určilo správně 3 dvojice ukázek

4 body – určilo správně všechny ukázky

Citlivost pro barvu tónů

V tomto případě je osm úkolů, ale při bodování postupujeme stejně jako u předchozích činností, pouze s rozdílem, že maximální počet bodů je osm.

Rytmické cítění

Citlivost pro metrickou pulzaci

0 bodů – naprostý nesoulad pohybového projevu se správnou rytmičkou pulsací nebo dítě odmítá spolupracovat

1 bod – pohybové vyjádření rytmičky pulzace je kromě dvou taktů hrubě přerušováno

2 body – relativní soulad mezi rytmičkou pulzací a jejím pohybovým vyjádřením je porušen pouze v průběhu dvou taktů

3 body – relativní soulad mezi rytmičkou pulzací a jejím pohybovým vyjádřením je porušen pouze v průběhu jednoho taktu

4 body – zcela bezchybné vyjádření rytmičky pulzace

Citlivost pro metrum

0 bodů – naprostý nesoulad pohybového projevu s metrem písně nebo dítě odmítá spolupracovat

1 bod – pohybové vyjádření metra písně je kromě dvou taktů hrubě porušováno

2 body – soulad mezi metrem písně a jeho pohybovým vyjádřením je porušen pouze v průběhu dvou taktů

3 body – soulad mezi metrem písně a jeho pohybovým vyjádřením je přerušen pouze v průběhu jednoho taktu

4 body – zcela bezchybné pohybové vyjádření metra písně

Citlivost pro rytmické časové členění tónů

0 bodů – naprostý nesoulad tleskání se správným rytmem písně nebo dítě odmítá spolupracovat

1 bod – rytmická struktura písně je hrubě porušována, pouze ve dvou taktech soulad mezi rytmem písně a pohybovým vyjádřením

2 body – soulad mezi rytmem písně a jeho vytleskáváním je porušen pouze v průběhu dvou taktů

3 body – soulad mezi rytmem písně a jeho vytleskáváním je porušen pouze v průběhu jednoho taktu

4 body – zcela bezchybné pohybové vyjádření rytmické struktury písně vytleskáváním.

Tonální citění

0 bodů – dítě se dopustilo čtyř a více chyb nebo odmítlo spolupracovat

1 bod – tři chybná označení

2 body – dvě chybná označení

3 body – jedno chybné označení

4 body – bezchybné označení všech tří mimotonálních tónů

Hudební paměť pro rytmus a melodii

Použijeme stejné bodové hodnocení jako u hudebně sluchových schopností. Opět se zde vyskutují čtyři dvojice ukázek, klasifikujeme 0 – 4 body.

Výsledky Pretestu										
Jméno	Hlasitost	Barva	Výška	Pulzace	Metrum	Změna tempa	Rythmus	Tonální citění	Pamět rytmu	Pamět melodie
Alina	4	6	3	3	3	3	4	3	3	3
Standa	4	6	2	1	2	1	2	2	3	3
Tomáš	4	8	1	4	4	2	4	2	0	2
Anička	4	8	3	2	3	3	4	4	2	3
Dimitrij	0	7	1	3	2	1	2	1	1	2
Jirka	4	7	4	4	2	3	1	3	2	4
Kája	3	7	0	2	2	2	4	0	1	2
Ondra	4	6	0	3	1	1	3	3	2	2
Aleš	4	5	4	1	1	2	2	1	4	2
Vojta	4	6	2	3	4	4	4	2	4	4

Výsledky Posttestu										
Jméno	Hlasitost	Barva	Výška	Pulzace	Metrum	Změna tempa	Rythmus	Tonální citění	Pamět rytmu	Pamět melodie
Alina	4	8	4	3	3	4	4	3	2	4
Standa	4	7	2	2	3	2	2	2	3	3
Tomáš	4	8	3	4	4	3	3	2	2	2
Anička	4	8	4	2	3	3	4	4	2	3
Dimitrij	2	8	1	3	3	3	2	1	2	2
Jirka	4	8	4	4	3	3	2	3	4	4
Kája	3	7	3	2	3	2	4	0	2	2
Ondra	4	8	2	3	1	1	3	3	2	3
Aleš	4	7	4	1	1	3	3	1	4	4
Vojta	4	8	3	4	4	4	4	4	4	4

Vzhledem k vyhodnocujícím tabulkám je jasné, že došlo k určitému malému zlepšení hudebních schopností během mého působení při experimentu. Zlepšila se především schopnost citlivosti pro barvu tónů. Myslím, že jsem děti ovlivnila hlavně tím, že jsme si přehrávaly ukázky hudebních nástrojů, dávali jsme si různé hádanky. Dětem jsem přinesla i obrázky hudebních nástrojů, vysvětlovali jsme si, jak se na ně hraje. Také tomu pomohlo, že jsem několikrát přinesla do mateřské školy housle nebo altovou flétnu. Na tyto hudební nástroje nejsou děti příliš zvyklé. Paní učitelky hrají především na klavír a na kytaru. Když jsem prováděla pretest, byla jsem překvapená, kolik dětí nedokáže rozpoznat lidský hlas od nástrojů, především právě od houslí. Během experimentu děti housle nepoznaly, jasně naživo slyšely, jak zní, a proto později při druhém testování je bezpečně poznali všichni. Poněkud se dětem vylepšila i schopnost citlivost pro výšku tónů. Myslím, že jsem to ovlivnila tím, že jsem hudební činnosti pro rozvoj schopnosti zařazovala častěji. Velmi mě také překvapilo, že během pretestu děti u rytmického cítění nedopadly špatně. Ale při rytmických hudebních činnostech na tom nebyly dobře. Nedokázaly vyjádřit hraním metrickou pulzaci.

Jméno	Výsledky Pretestu		Výsledky Posttestu
Alina	35		39
Standa	26		30
Tomáš	31		35
Anička	36		37
Dimitrij	20		27
Jirka	34		39
Kája	23		28
Ondra	25		30
Aleš	26		32
Vojta	37		43

5.2 Vyhodnocení hudebně výchovného projektu

V rámci výzkumu bylo úkolem vypracovat vlastní projekt, ve kterém by se rozvíjela hudebnost dětí před vstupem do základní školy a zároveň se naplňovaly estetické a etické zřetele výchovy.

5.3 Vyhodnocení dotazníku

Vlastní výzkum jasně dokazuje, že hudební klima v dnešních rodinách je na tom opravdu špatně (viz. kapitola 3.4). Rodiče velice málo rozvíjí hudebnost svých dětí. Rodiče se svými dětmi zpívají málo, téměř nehrají na žádné nástroje, často přehrávají dětem nevhodnou hudbu. Myslím, že my jako učitelé s tím mnoho neuděláme, můžeme se však snažit rodiče podněcovat k tomu, aby své dítě hudebně rozvíjeli. A pokud ne, musíme se v mateřské škole snažit trochu nahradit i volné místo rodiny. Situace je podle mého názoru opravdu špatná, to dokazují i výsledky. Pokud my správně povedeme dítě k hudebnosti a v základní škole na to navážou, můžeme doufat, že se to v člověku uchová a později bude i on rozvíjet své dítě. V dnešní době je hudební výchova odsouvána až na několikátou kolej, rodiče dávají přednost sportu nebo výuce informatiky. Hudba navozuje dobrou náladu a psychickou pohodu. Proto je důležité, aby se dnešní rodiny více věnovaly hudební výchově svých dětí.

Grafy – výsledky dotazníku

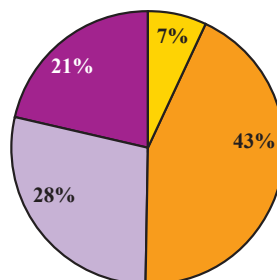
1. Jak často doma s dětmi zpíváte?

vůbec

1x týdně

několikrát do roka
(Vánoce, narozeniny)

denně

2. Máte hudební vzdělání?

žádné

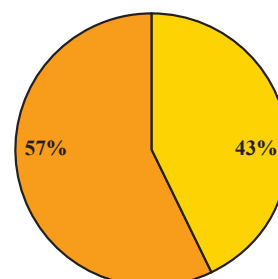
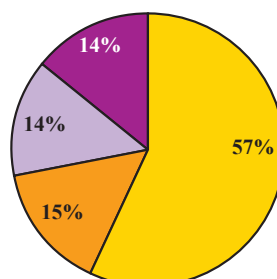
ze školy

samouk

ZUŠ

Užíváte ho doma s dětmi?

ano ne

3. Zabývá se někdo u vás v rodině hudbou?

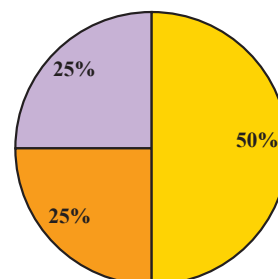
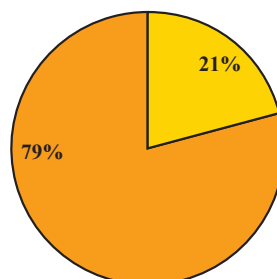
ano ne

Jestliže ano, zaškrtněte jednu z možností

společný zpěv

společná hra na hudební nástroj

dětské tance a zpěvy

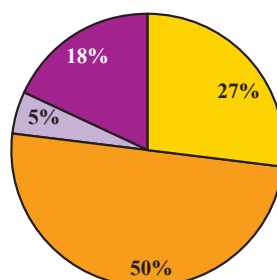
4. Jaký hudební styl posloucháte?

klasickou hudbu

rock/pop

country/folk

moderní hudbu

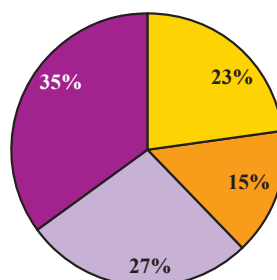
5. Jakou hudbu přehráváte dětem?

žádnou/radio

klasickou hudbu

Váš hudební styl

hudbu s dětskou náročností

ZÁVĚR

Díky prostudování odborné literatury pohlížím nyní na důležitost hudební výchovy v předškolním věku zcela jinak, nově. Přestože jsem věděla o této důležitosti, nikdy předtím jsem nevnímala, jak jsou hudební činnosti v životě předškolního dítěte všudypřítomné již od narození. Také jsem pochopila, jak málo by stačilo ze strany rodičů, aby hudební vývoj jejich dětí byl optimální. Při zpracovávání tohoto tématu jsem se musela velice zamýšlet nad příčinami nedostatečně podnětného prostředí v rodině po stránce hudebních činností. Myslím, že výsledky dotazníkového šetření mluví za vše. Sami rodiče často nebývají hudebně vzdělaní a proto nevědí, co dětem nabídnout pro zkvalitnění jejich hudebního vývoje. Velkou roli hraje i přeskupení hodnot dnešních rodičů do jiných sfér než je rodina.

Toto téma jsem si zvolila pro můj velice kladný vztah k hudbě a hudební výchově. Sama jsem navštěvovala hudební kroužky už v předškolním věku a později jsem nastoupila na základní školu s rozšířenou výukou hudební výchovy. Pod vedením Lenky Pospíšilové, díky níž jsem se mohla potkat s významným odborníkem a pedagogem hudební výchovy pro děti – Pierrem van Hauwe. To ve MNĚ!!! vypěstovalo lásku a oddanost k hudbě do té míry, že se chci sama věnovat kvalitnímu hudebnímu rozvoji dalších generací předškolních dětí.

Jsem velice ráda, že jsem si vybrala ke zpracování právě toto téma.. Po dobu téměř dvou měsíců jsem docházela do mateřské školy a mohla si vyzkoušet přímou práci s dětmi. Poznatky si přenesu do své následné praxe.. Navíc, práce byla zábavná, jak pro mě, tak i pro děti. Dětem se líbily různé národní kostýmy a zvyky. Doufám, že jsem alespoň několika dětem pomohla k vybudování vztahu k hudbě i k emocionálním prožitkům k ní. Velmi jsem se snažila dětem hudební výchovu zpestřit, používat nové a netradiční nástroje. A hlavně propojit veškeré činnosti s daným tématem. Někdy to bylo obtížné, vzhledem k tomu, že se děti připravovaly na zápis do prvních tříd základní školy. Ale s pomocí a velkou vstřícností (bez paní) učitelek jsme všechno dobře zvládli. Ještě před dokončením mé své bakalářské práce jsem mohla navštívit slavnostní rozloučení dětí s mateřskou školou, kde předvedly rodičům písně, které jsme se naučili společně. Samy je chtěly zařadit

do programu. Byla jsem příjemně překvapená, že to, co jsem do dětí vložila, tam zůstalo. Uměly nejen melodii, ale i text. Dokonce turecká i japonská slovíčka. A toto mi bylo největší odměnou. Moje první zkušenosti z práce s předškolními dětmi a uskutečněný výzkum mně dodaly odvahy se nebát experimentovat, tvořit, reagovat na nečekaná jednání a reakce dětí. Pedagogická tvořivost je v tomto věku velmi důležitá pro rozvoj osobnosti dětí. Budu se snažit v této činnosti pokračovat. Věřím také, že moje nápady, jak podnítit děti k tvořivosti pomocí hudby, budou inspirací pro jiné učitelky.

LITERATURA

1. FLORIANA D Andrea. *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování*. Praha: Portál, 1998.
2. HOLAS, M. *Hudební nadání*. Praha: SPN, 1994.
3. KODEJŠKA, M. – VÁŇOVÁ, H. *Hudební výchova dětí předškolního věku I. Hudební schopnosti*. Praha: UK v Praze – PedF, Praha: SPN, 1989.
4. KODEJŠKA, M. *Integrativní hudební výchova dětí předškolního věku*. Praha: UK v Praze- PedF, 2002.
5. KODEJŠKA, M. *Hudební výchova dětí předškolního věku II. Hudební prostředí v rodině a v mateřské škole*. Praha, UK, 1991.
6. KURKOVÁ, L. *Dětská tvořivost v hudbě a pohybu*. Praha: SPN, 1981.
7. OPRAVILOVÁ, E – GEBHARTOVÁ, V. *Rok v mateřské škole, kurikulum předškolní výchovy*. Praha: Portál 2003.
8. OPRAVILOVÁ, E. – DOSTÁL, A. M. *Úvod do předškolní pedagogiky*. Praha: SPN, 1985.
9. PALOUŠ, R. *Čas výchovy*. Praha: SPN, 1991.
10. ROGGE, J–U. *Výchova dětí krok za krokem*. Praha: Portál 2007
11. RVP – *Programy pro jesle a mateřské školy (z uplynulých let) a Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*.
12. SEDLÁK, F. *Hudební vývoj dítěte*. Praha: Editio supraphon, 1974.
13. SEDLÁK, F. *Základy hudební psychologie*. Praha: SPN, 1990.
14. VISKUPOVÁ, B. *Hudba a pohyb*. Praha: Supraphon, 1987.
15. ZACHOVÁ, Z., *Specifika hudebního vzdělávání v mateřských školách*. Brno, 2009. 113 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita.
16. ZEŽULA, J., JANOVSÁ, O. a kolektiv *Hudební výchova v mateřské škole*.

Dostupné z [www:http://is.muni.cz/th/152943/pedf_m/diplomova_prace.pdf](http://is.muni.cz/th/152943/pedf_m/diplomova_prace.pdf)

www.woodcraft.cz/files/infostudna/casopisy/download/rocnik.2007/08.pdf

www.maramara.webzdarma.cz/japonsko/pohadka.htm

www.libosovice.cz/index.php?option=com_content&view=article&a=86:asie&catid=44:pohadky&Itemid=16

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Intervaly

Citlivost pro výšku tónů

Příloha č. 2

Píseň – Ježek

Příloha č. 3

Píseň – Kočka leze dírou

a/ bez chyby

Voice
Kočka leze dírou pes ok - nem pes ok - nem ne bu de li pr šet

Vo.
nez mo knem ne bu de li pr šet nez mo knem.

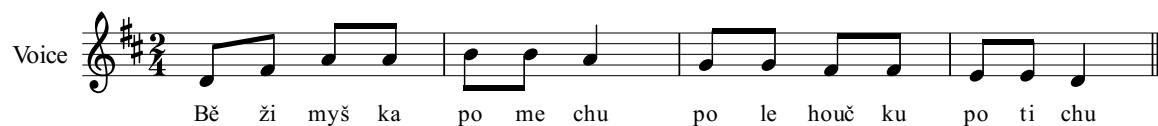
b/ s chybou

Voice
Kočka leze dírou pes ok - nem pe ok - nem ne bu de li pr šet

Vo.
nez mo knem ne bu de li pr šet bez mo knem.

Příloha č. 4

Píseň – Myška

Voice
Bě ži myš ka po me chu po le houč ku po ti chu

Příloha č. 5

Píseň – O kina taico

Voice
 O ki na tai co ton ton chi sa na tai co ton ton ton. O ki na

Vo. ¹⁰
 tai co chi sa na tai co ton ton ton ton ton

Příloha č. 6

Píseň – Sněžný muž neboli Yeti

Himaláje

Voice
 VHi ma lá ji by dlí Ye ti je to sko ro na tu ty.

Vo. ⁵
 U mí so tva dvě tři vě ty za to lo ví ma mu ty.

Příloha č. 7

Píseň – Turek

Pavel Jurkovič

Piano

V ca ři hra du na zá pra ži tlu stý tu rek

Piano

4

Pno.

ká - vu pra ží, va ří ká vu na tur ka nos má ja ko

Pno.

8

Pno.

o kur ka

Pno.

Příloha č. 8

Himalájská pohádka – Yeti

Himálaje jsou nejvyšší hory na světě. To každý ví. Ale také nejzáhadnější. A to už každý neví. Poslouchejte.

Do Himálají jezdí jenom ti nejlepší horolezci. Nejlepší horolezec si vynese nejtěžší batoh do nejvyšších výšek a postaví si stan pod nejvyššími štíty, v nejměkčích závějích z nejbělejšího sněhu. Potom unavený zaleze do nejteplejšího spacího pytle a poslouchá himálajské horské ticho. Ticho v Himálajích je také nej: nejhlubší, nejvyšší a nejbělejší na světě. To vám dosvědčí každý nejlepší horolezec, který ho už slyšel. Nejlépe se při něm spí. Proto horolezci v Himálajích mívají nejsladší sny.

A když nejsladčeji vyspaný horolezec ráno vyjde ze stanu, aby si trochu protáhl ztuhlé svaly, čeká ho největší překvapení. Ve sněhu, přímo před jeho stanem, je otištěná stopa. Jen jedna jediná stopa. Obrovská, největší na světě. Vypadá trochu jako lidská, trochu jako medvědí. Jako by měl medvěd obuté papuče. Někdy stojí vedle stanu i sněhulák. Také ten je obrovský, největší na světě.

„V noci mě navštívil Yeti, největší záhada Himálají a nejlepší přítel horolezců,“ potěší se horolezec.

Co Yeti chtěl – to nikdo neví. Jak vypadá - to nikdo neví. Jak přišel a kam odešel – to také nikdo neví. Protože Yetiho ještě nikdo neviděl. Možná vypadá tak, jak ten sněhulák, kterého postavil. Možná tak jak obrázek v této knize. Možná úplně jinak. A možná ani vůbec neexistuje. Kdoví?

Příloha č. 9

Indiánská pohádka – Jak starý kojot stvořil svět

Nikdo neví, jak vznikla voda ani odkud přišel Starý kojot. Ale on byl a žil. „Je mi tu samotnému smutno. Kdybych si tak měl s kým popovídat. Je tu jen voda a nic víc,” říkal si. Procházel se a spatřil další živáčky – dva kačery s červenýma očima.

„Bratříčci” zavolal na ně, „co myslíte, je tady na světě něco jiného než voda?”

„Inu,” odpověděli kačeři, „naše srdce nám říkají, že něco je hluboko pod vodou.”

„Dobře, bratříčci, potopte se a zjistěte, jestli tam něco je.”

Jeden kačer se potopil. Byl pod vodou hodně dlouho.

„To je smutné,” řekl Starý kojot, „náš bratříček se utopil.”

„Ani náhodou,” namítnul druhý kačer, „my pod vodou vydržíme dlouho. Jen počkej.”

Konečně první kačer vyplaval na hladinu. „Naše srdce měla pravdu,” řekl. „Něco tam dole je, protože jsem do toho narazil hlavou.”

„Dobře, bratříčku, přines to nahoru, ať je to cokoli.” Kačer se potopil znovu. Po delší době vyplaval a držel něco v zobáku.

„Co to může být,” podivil se Starý kojot, když věc držel v rukou. „To je kořen,” prohlásil nakonec. „Bratříčku, potop se ještě jednou, a jestli najdeš něco měkkého, přines to nahoru. Kde jsou kořeny, musí být i země. “Kačer se potopil potřetí a tentokrát vyplaval nahoru s kouskem rozměklé země.

Když ji Starý kojot prozkoumal, řekl: „Bratříčku, to jsou věci, které jsem potřeboval. Udělám z nich něco velkého. Bude to všude kolem. Tahle hrstka bláta bude naším domovem.” Starý kojot foukl a hrudka začala růst a zaplňovat všechno kolem.

„To je krása, bratře,” radovali se kačeři. Starý kojot vzal kořínek a zasadil ho do měkkého bahna. Rostliny začaly růst. Stvořil tak trávu, květiny, stromy a všechny ostatní plodiny.

„Líbí se vám to?” zeptal se. „Bratře,” odpověděli kačeři, je to opravdu moc pěkné, jenom trochu rovné. Proč některá místa neprohloubíš a neuděláš kopce a hory?” „Máte pravdu, bratříčci. Udělám, jak říkáte.

A hned také udělám nějaké řeky, rybníky a prameny, abychom se všude, kam půjdeme, mohli napít chladné a čerstvé vody.”

„Znameníť!“ chválili kačeři, když bylo všechno hotové. „Jsi moc chytrý!“

„Tak, a myslíte, že ještě něco chybí, bratříčci? Co říkají vaše srdce?“

„Všechno je tak nádherné, bratře, že už nic chybět nemůže.“

„Společníci nám chybějí,“ řekl na to Starý kojot. „Jsme sami, a to je nuda.“ Vzal hrsku bláta a udělal z ní lidi. Nikdo si neumí představit, jak to provedl. Lidé se procházeli a Starý kojot je spokojeně pozoroval. Ale kačeři šťastní nebyli.

„Bratře, udělal sis společníky pro sebe, ale ne pro nás,“ stěžovali si. Máte pravdu, zapomněl jsem.“ A hned stvořil všechny druhy kachen. „Tady je máte, bratříčci a teď i vy můžete být šťastní.“ Za chvíli Starý kojot zpozorněl: „Něco není v pořádku.“

„Ale je. My už se nenudíme. Co se ti nelíbí?“ „Copak to nevidíte? Všichni lidé jsou muži a všechny kachny vlastně kačeři. Jak můžou být šťastní? Jak se můžou rozmnožovat?“ A hned stvořil ženy. A kachny. A přišla radost, spokojenost a potomstvo. Starý kojot se procházel po zemi, kterou stvořil, a náhle potkal kojota jménem Cirape. „To je milé překvapení, bratříčku! Kde ses tu vzal?“

„Já nevím, bratře, prostě jsem. To je všechno. Jsem tady. Říkám si Cirape. A jak se jmenuješ ty?“ „Říkají mi Starý kojot.“ Rozmáchl se rukou: „Všechno, co vidíš kolem sebe, jsem udělal já.“ „To jsi udělal pěkně, ale měla by tu být i jiná zvířata než kachny.“

„Ano, máš pravdu. Pojď, něco vymyslíme. Začnu jmenovat zvířata. Jakmile vyslovím jméno, bude zvíře stvořeno.“ Starý kojot jmenoval bizona, jelena, losa, antilopu a medvěda. A všechna zvířata rázem byla. Po čase se medvěd zeptal Starého kojota: „Proč jsi mě stvořil? Nemám co dělat. Všichni se nudíme.“ „Stvořil jsem vám protějšky. To by mělo každého dostatečně zaměstnat.“

„To ano, bratře, ale taky se to nedá dělat pořád.“

„Máš pravdu, něco vymyslím. Stvořím zvláštního ptáka.“ Z medvědího drápu udělal křídla, z housenčích štětín nohy, z bizoní šlachy zobák a z listu ocas. Všechno dal dohromady a stvořil prérijní slípku, kterou hned poučoval: „Je mnoho krásných ptáků, tobě jsem však dal místo krásy zvláštní poslání. Každé svítání budeš s vycházejícím sluncem tančit. Budeš poskakovat a vykračovat si se skloněnou hlavou, třást zvednutým ocasem a křídla budeš mít roztažená.“ A slípka tančila. Ostatní zvířata se na ni dívala a později začala tančit také. Už měla zábavu. Ale medvěd byl stále nespokojený.

„Dal jsem ti na slípku svůj dráp,“ připomínal Starému kojotovi. „Proč nemám svůj vlastní tanec? Nechci tancovat jako ona.“

„Dobrá, brachu, dostaneš svůj vlastní tanec. Podívej, tak a tak, takhle a takhle, to je tvůj tanec.” „Ale Starý kojote,” dál si stěžoval medvěd, „jak můžu tancovat, když ještě něco chybí.” „Jak by mohlo? Udělal jsem všechno.” „K tanci by mělo něco hrát.” „Ano, to by mělo.” A Starý kojot hned stvořil tetřeva a dal mu píseň. Pak stvořil buben, jak – to nikdo neví, a tetřívěk zpíval a bubnoval a všichni tancovali.

„Proč by ty bezvýznamné slípky měly tancovat?” rozhořčoval se medvěd. „Proč by měla tančit i malá a bezvýznamná zvířata? Jenom já sám bych měl mít výsadu tančit.”

„Všichni jsou šťastní. Třešně jsou zralé, slunce svítí a každý má chuť tancovat. Proč ty bys měl být jediný?”

„Jsem velký a důležitý. Proto bych měl tančit jenom já.”

„Slyšíte to! Buď slušný k tomu, kdo tě stvořil.”

„Tys mě nestvořil. Stvořil jsem se sám.”

„Drzoune!” vykřikl Starý kojot. „Zastrašuješ zvířátka svými drápy. Nehodíš se mezi nás. Budeš žít sám ve svém doupěti a jíst shnilotiny. Zimu prospíš, protože čím méně tě uvidíme, tím lépe.” A tak se stalo.

Starý kojot a Cirape se jednoho dne procházeli a povídali si. „Na něco jsi zapomněl” řekl Cirape Starému kojotovi.

„Jak já bych mohl na něco zapomenout?”

„Na lidi, které jsi stvořil. Žijí v chudobě. Potřebovali by nástroje, týpí na bydlení, oheň na vaření a na zahřátí.”

„Máš pravdu. Že jsem na to hned nepřišel!” A bez meškání zapálil bleskem oheň a lidé se radovali.

„Teď je to všechno. Co myslíš?”

„Kdepak. Lidi ještě potřebují luky, šípy, oštěpy, aby se jim lépe lovílo. Často hladovějí.”

„Dobře. Dám jim zbraně.”

„Dej, bratře, ale jenom lidem, zvířatům ne.”

„Proč by zvířata neměla mít luky a šípy?”

„Copak to nevidíš? Zvířata jsou rychlá, mají velké tesáky, drápy a rohy. Lidé jsou pomalí, zuby a nehty mají slabé. Jak by přežili, kdyžby i zvířata měla zbraně.”

„Ty myslíš na všechno, bratříčku” A hned lidem rozdál luky a oštěpy a „Vůbec ne. Všichni hovoří stejným jazykem, a jak můžeš bojovat proti někomu, kdo mluví stejně jako ty? Chybí nepřítelství a válka.”

„K čemu jsou války dobré?”

„Můj ctěný bratře, ty někdy vůbec nepřemýšlíš. Válka je dobrá věc. Představ si, že jsi mladý bojovník. Natřeš se barvou, oblečeš si pěknou válečnou košili. Vyrazíš. Zpíváš bojové písně, získáváš pocty. Prohlížíš si pěkné mladé dívky i mladé ženy, které nemají tak statečné muže, a všechny se za tebou otáčejí. Vydáváš se na válečnou stezku. Kradeš nepřátelům koně, ženy i dívky. Přičítáš si odvážné činy. Jsi bohatý. Rozdáváš dary. Oslavují tě v písních. Máš štěstí v lásce. A časem se staneš náčelníkem.”

„Teď jsi ovšem uhodil hřebík na hlavičku, Cirape.” Starý kojot rozdělil lidi do kmenů a přidělil jim různé jazyky. A lidé válčili, kradli koně, počítali své odvážné činy a zpívali oslavné písně.

Po dlouhé době se Starý kojot a Cirape opět sešli.

„Jsi moc chytrý, bratříčku, ale jsou věci, kterým nerozumíš. Něco ti řeknu: je moc příjemné oženit se s mladou ženou a mít ji jen pro sebe. Kolik ti to dá potešení!”

„Přesně tak, bratře.”

„Ale když už jsi s ní několik let, ztrácíš zájem. Toužíš po něčem novém. A tak ukradneš ženu někomu jinému.

Už se ti stalo, v tomhle vzájemném kradení žen, že ti nějaký válečník vzal tu tvou?”

„Jo, jo, bratře, jeden takový mi sebral mou kyprou a půvabnou ženu. Bylo by lepší, kdyby to udělal nepřítel. Snášel bych to lépe, kdyby byla daleko a já je nemusel vídat spolu.”

„A kdyby se chtěla, bratříčku, vrátit, přijal bys ji?”

„Cože, vzít ji zpátky? Nikdy! Mám čest a úctu sám k sobě. Jak bych takovou věc mohl udělat?”

„Jsi hloupý, Cirape. Nevíš nic. Mou ženu unesli třikrát a já jsem ji třikrát vzal zpátky.

Teď, když řeknu “přijď”, přijde, když řeknu “běž” jde. Kdykoli jí řeknu, aby něco udělala, má na paměti, že tu nějakou dobu nebyla. Nikdy jí to nemusím připomínat. Je horlivá a splní každé moje přání. A jak je vášnivá pod příkrývkou, naučila se nové věci. Je to nejlepší žena a s ní nejlepší milování.”

„To si myslíš ty, ale lidem jsi k smíchu. Po straně tě sledují a za zády se ti smějí, že jsi vzal, co jiný odhodil.”

„Ale bratříčku, co je mi po tom, že se mi za zády smějí, když máme pod naší bizoní příkrývkou své vlastní radosti.

Řeknu ti, proč mě těší mít jednou či dvakrát ukradenou ženu. Kradl by snad někdo ženu starou a ošklivou?”

A tak si podle rozumné rady Starého kojota Indiáni kmene Vran od té doby vzájemně kradou ženy a opět si je berou zpátky.

Čerpáno z knížky: Muž, který šel za sluncem, Marie Nedvedová – Mája

Příloha č. 10

Indická pohádka – Zajímavá sázka

Jednou jeden známý a proslulý vzdělanec cestoval přes řeku na loďce. V loďce byl sám s převozníkem, nikdo jiný necestoval.

„Pane, na druhý břeh je to daleko, mohli bychom si povídat,“ navrhl převozník. Pán se usmál a souhlasil. „Dávejme si otázky a budeme si navzájem odpovídat.“ „Dobře, tak začni.“ „Bude to jako hra. A aby to bylo zajímavější, můžeme si dát podmínku, že kdo neodpoví dobře, bude platit. Já jsem chudý a neumím číst ani psát, ale vy jste bohatý a vzdělaný. Když já neodpovím dobře, zaplatím jednu rupii, jestliže vaše odpověď nebude správná, zaplatíte mi dvě rupie.“

„Výborně, to se mi líbí. Začni už!“

„Pane, co to je? Vypadá to jako pták, má to sto křídel, v noci to lítá a ve dne to spí.“

Pán se drbal na hlavě a přemýšlel, přemýšlel, ale bez úspěchu. Konečně dal převozníkovi dvě rupie a chtěl vědět co to je za zvláštního ptáka.

Převozník odpověděl: „Pane, ani já to nevím,“ a dal jednu rupii pánovi.

Převzato z časopisu „Juna amiko“ prosinec 2000, vydávaného v mezinárodním jazyku esperanto v Maďarsku. Překlad byl pořízen mladoboleslavským klubem esperantistu v únoru 2001.

Příloha č. 11

Japonská pohádka – Pán rýžové sýpky

V pradávných časech žil v Japonsku statečný bojovník známý všem jako „Pán Rýžové sýpky“. Jeho skutečné jméno však bylo Fujiwara Hidesato a následující příběh bude o tom, jak došel ke své přezdívce. Jednou se vydal hledat nová dobrodružství, protože hrdina jeho formátu přece nemůže zůstat nečinný. Vzal tedy své dva meče a luk, který byl mnohem větší než on sám, přes záda si přehodil toulec se šípy a vyrazil na cesty. Nedošel daleko, když dorazil k mostu Seta-no-Karashi vedoucímu přes jezero Biwa. Vešel na most a netrvalo dlouho a na cestě před sebou uviděl obrovského draka. Jeho tělo bylo tak obrovské, že vypadalo jako kmen mohutné borovice a zabíralo celou šíři mostu. Jeden z jeho obrovských pařátů ležel na zábradlí, zatímco ocas se skvěl za majestátným tělem. Nestvůra se zdála ospalá, jak z jejích nozder vycházel dech, kouř a oheň.

Hidesato se musel rozhodnout zda se vrátí anebo přeběhne přes drakovo tělo. Protože byl statečný muž, dal strach stranou a neohroženě vyrazil vpřed. Rychle se rozběhl přes drakovo tělo, proskočil mezi jeho pařáty a aniž by se byť jen letmo ohlédl, pokračoval v cestě. Ušel pouze několik kroků, když uslyšel za zády někoho, jak volá jeho jméno. Když se otočil, velice ho překvapilo, že na místě, kde předtím ležel drak, stál nyní podivně vypadající muž, který se před ním uctivě klaněl. Přes ramena se mu vlnily červené vlasy, na hlavě měl korunu ve tvaru dračí hlavy a jeho modrozelený plášť byl poset lasturami. Hidesato si rychle uvědomil, že nestojí před obyčejným smrtelníkem. Vrtalo mu hlavou, kam se tak rychle poděl obrovský drak nebo zda se přeměnil v tohoto podivuhodného mužička anebo vůbec co to všechno má znamenat. Zatímco se mu honily hlavou tyto myšlenky přišel k muži a otázal se jej: „Byl jsi to ty, kdo mě volal?“ „Ano, byl jsem to já,“ odpověděl muž. „Mám na tebe naléhavou prosbu. Myslíš, že mi ji můžeš splnit?“ „Pokud to bude v mých silách, zajisté ti pomohu“, odpověděl Hidesato. „Ale nejprve mi řekni kdo jsi?“ „Jsem jezerní dračí král a můj domov je zde jezero pode mnou.“ „A co je věc, kterou ode mě požaduješ?“ zeptal se Hidesato. „Chci, abys zabil obrovskou stonožku, která je mým úhlavním nepřítelem a okupuje hory u jezera“ a ukázal přitom směrem na nejvyšší vrcholek, čnějící se nad jezerem.

„Žil jsem zde v jezeře po dlouhá staletí a vychoval spousty dětí a vnoučat. Před nějakým časem objevila stonožka náš úkryt a noc co noc o půlnoci přišla a unesla jednoho člena mé rodiny. Nemám sílu, abych je ochránil. Pokud stonožka bude pokračovat padnou jí za oběť nejen všechny moje děti, ale nakonec i já sám. Jsem proto velice nešťastný a nemohu nalézt řešení. Jako poslední zoufalé východisko jsem se rozhodl požádat o pomoc nějakou lidskou bytost. Po mnoho dní proto sedím na mostě v přestrojení za krvelačnou saň a doufám, že okolo projde nějaký statečný hrdina bez bázně a hany. Všichni lidé, kteří mne uviděli, utíkali s děsem v očích, co jim síly stačily. Pohříchu jsi první lidská bytost, která se okolo mne odvážila projít beze strachu a proto vím, že musíš být statečný hrdina. Prosím, aby ses nade mnou slitoval a pomohl mi zabít krvelačnou příšeru. Pomůžeš mi?“

Poté co vyslechl jeho příběh, pocítil Hidesato nad Dračím králem velkou lítost. Ihned mu proto přislíbil pomoc a začal se vyptávat, kde nestvůra sídlí, aby s ní mohl jednou provždy skoncovat. Dračí král odpověděl, že nestvůra sídlí v hoře Mikami, ale že na ni bude lepší počkat do noci, kdy se vydává do jeho paláce unést svou další kořist. Hidesato proto následoval Dračího krále do jeho paláce pod mostem. Cítil se velice prapodivně, když procházeli vodní hladinou, protože jeho oblečení nadále zůstávalo suché. Nikdy ve svém životě nespatriil takovou nádheru, jakou byl právě palác z bílého mramoru nalézající se na dně jezera. Často slýchal o překrásných palácích mořských králů na dně mořském, kde služebnictvo tvořily mořské ryby, ale nikdy neslyšel o tom, že by se takový palác nacházel v jezeře Biwa. Okouzující zlaté rybky, červení kapři a stříbrní pstruzi, ti všichni vítaly v paláci Dračího krále a jeho hosta.

Hidesato byl naplněn úžasem nad hostinou, kterou mu posléze Dračí král naservíroval. Jídla byla podávána na lotosových listech a květech a hůlky byly vyrobeny z nejvzácnější slonoviny. Jakmile dosedli, otevřeli se posuvné dveře v nichž se objevilo deset půvabných zlatých rybek, které začaly tancovat za doprovodu deseti červených kaprů hrajících na koto a samisen. A tak, jak se blížila půlnoc, pod vlivem tance a líbezné hudby, vypudily z hlavy chmurné myšlenky na očekávaný příchod nestvůry. Zrovinka když Dračí král doléval Hidesatovi z číše vína, palác se náhle roztrásl v základech, jakoby nedaleko pochodovala obrovská armáda. Hidesato a jeho hostitel rychle vstali a běželi na balkón.

Viděli, jak se z hor valí dvě velké červené ohnivé koule, které se přibližovali blíž a blíž. Dračí král se roztřásl strachem a začal křičet: „Stonožka! Stonožka! Ty dvě velké ohnivé koule jsou její oči! Přichází si pro svou kořist! Nyní je čas ji zabít!“

Hidesato se podíval, kam Dračí král ukázal a v matném měsíčním světle spatřil za dvěma ohnivými koulemi dlouhé tělo obrovské stonožky lemující hory a žhnoucí světélka na jejích nohou, jež se pomalu sunuly ke břehu jezera. Hidesato nedal najevo ani náznak strachu a jal se uklidňovat krále: „Neměj strach! Určitě stonožku zabiju. Přines mi jen můj luk a toulec se šípy.“

Dračí král udělal o co byl požádán a upozornil Hidesata, že mu v toulci zbývají pouze poslední tři šípy. Hidesato vzal luk, umístil zářez na šíp do tětiny luku, napjal jej, pečlivě zamířil a vystřelil. Šíp zasáhl stonožku přímo do středu její hlavy, ale namísto, aby hlavu prorazil, jen se od ní neškodně odrazil a spadl na zem. Nikterak zastrašen vzal Hidesato druhý šíp, vložil ho do luku, dlouze zamířil a vystřelil. Opět šíp zasáhl stonožku přímo do středu její hlavy, ale opět se od ní pouze odrazil a spadl na zem. Nestvůra byla nezranitelná! Když Dračí král uviděl, jak jsou dokonce i hrdinovy šípy bezmocné vůči příšeře, ztratil naději a začal se opět třást strachem. Hidesato uviděl, že mu v toulci zbývá už poslední šíp a pokud nyní selže, nebude moci příšeru nijak zabít. Podíval se skrze hladinu jezera. Obrovský plaz měl své tělo navinuté sedmkrát okolo hor a pomalu sestupoval k jezeru. Jeho žhnoucí ohnivé oční koule byly blíž a blíž a světla z jeho stovky nohou fosforeskovaly po vodní hladině.

Hidesato si náhle vzpomněl, že kdysi slyšel, že pro stonožku jsou smrtelné lidské sliny. Ale toto nebyla obyčejná stonožka. Nicméně Hidesato se rozhodl zkusit štěstí posledním šípem. Předtím než jej napnul do tětiny, ovšem jeho konec naslinil v ústech. Poté dlouze zamířil a vypustil šíp. Také tentokrát se trefil příšeře přímo doprostřed hlavy, ale šíp se tentokrát neodrazil, ale prorazil kůži a zavrtal se přímo do mozku nestvůry. Poté se tělo stonožky v křečích pomalu přestávalo hýbat, ohnivé oční koule začínaly vyhasínat a začaly také zhasínat světélka na jejích nohou, jako když slunce zapadá při bouřce, až zhasly docela. Náhle se mocně sešeřilo, začaly dunět hromy, šlehat blesky, zvedla se mocná

vichřice a vypadalo to, jakoby se blížil konec světa. Dračí král se spolu s rodinou a svým služebnictvem strachem rozutekl do různých konců paláce, který se otřásal v základech. Konečně strašlivá noc skončila a rozednilo se do krásného a čirého dne.

Poté Hidesato zavolal Dračího krále, aby přišel za ním na balkón a ukázal mu mrtvolu stonožky, aby viděl, že už se nemá čeho bát. Objevili se rozradostnění obyvatelé paláce a Hidesato ukázal směrem k hladině. Na ní plovalo mrtvé tělo stonožky a barvilo vodu jezera načerveno krví. Vděk Dračího krále neznal hranic. Všichni obyvatelé paláce přišli a klaněli se hrdinovi, provolávali mu slávu a nazývali jej nejjudatnějším bojovníkem v celém Japonsku.

Další hostina byla připravena, mnohem přepychovější než ta předchozí. Různé druhy ryb připravené všemi možnými i nemožnými způsoby – syrové, dušené, pečené a smažené, servírované na korálových talířcích a v krystalových miskách, to vše Hidesato nyní mohl vychutnávat a zapíjet nejlepším vínem, co kdy pil. Ani slunce se nechtělo nechat zahanbit a osvítilo jezero, které se lesklo jako nabroušený diamant a palác tak vypadal stokrát honosnější než v noci. Dračí král se snažil přimět Hidesata, aby se zdržel déle, ale ten chtěl mermomocí domů, protože již vykonal, o co byl žádán. Rodina Dračího krále byla velmi smutná, že musí odejít tak brzo, ale protože se tak chystal neodkladně učinit, prosili jej alespoň, aby si vzal několik dáreků na památku toho, že jich zbavil od obrovské stonožky. Jak stál Hidesato na zápraží připraven odejít, připlulo náhle hejno ryb, které se proměnilo na zástup mužů v obřadných pláštích s korunami značící příslušnost k Dračímu králi. Hidesato dostal čtyři dárky – velký bronzový zvon, pytlík rýže, hedvábné plátno a hrnec. Nechtěl přijmout všechny dárky, ale po naléhání krále mu nic jiného nezbylo. Dračí král vyprovodil Hidesata až na konec mostu a poté mu popřál mnoho štěstí a ponechal mu služebnictvo, které mu neslo dary a mělo jej vyprovodit až domů.

Hidesatovo služebnictvo v rodné vísce bylo poněkud znepokojeno, když se hrdina nevrátil minulé noci domů, ale domnívali se, že ho někde překvapila ona ukrutná bouře a proto musel někde nedobrovolně přenocovat. Když jej strážní hlídky zahlédly navracet se, volaly na všechny okolo, aby se šli s hrdinou přivítat. Všichni se velice podívovali

vzhledu družiny mužů s korouhvemi, která mu nesla dary a doprovázela jej. Jakmile družina snesla dary před Hidesatův dům, náhle se vypařila jako pára nad hrncem. Hidesato poté všem dokola vyprávěl, co se mu včera přihodilo.

Dary, které obdržel, měly podle očekávání magickou funkci. Pouze zvon byl obyčejný a tak se jej Hidesato rozhodl věnovat do místní svatyně, kde svým majestátným zvukem vyzváněl po okolí jakoukoliv denní či noční hodinu. Pytlík s rýží byl nevyčerpatelný a nekonečný, a tak každý den zásoboval Hidesata, jeho rodinu a přátele libovolným množstvím rýže. Role hedvábného plátna byla také nekonečná a tak si všichni mohli odstříhnout dle libosti a pořídit si šaty dle potřeby. I hrnec měl kouzelnou funkci. Cokoliv do něj bylo vloženo, bylo podle přání uvařeno s nejdělikátnější chutí, jakou si jen dokážete představit. Navíc hrnec nemusel být ani vkládán na horký plát anebo do ohně.

Sláva a proslulost Hidesatových darů se rozšířila krajem a bohatí i chudí se přicházeli obdivovat jeho darům a užívat jich. Hidesato sám se díky nim stal velice bohatým a váženým občanem a lid ho poté začal přezdívat jako PÁNA RÝŽOVÉ SÝPKY.

Příloha č. 12

CD s ukázkami